

FÖRSVARETS FORUM

FÖRSVARSMAKTENS PERSONALTIDNING | NR 6/2014

UTAN TVIVEL KRÄNKT

ÖB SVERKER GÖRANSON: "DET ÄR FÖR JÄVLIGT"

BEREDDA ATT GÖRA SKILLNAD NBG 15 är redo

Nio hemliga föremål **UR MUSTS ARKIV**

UNIKT BESÖK hos björnen som aldrig sover

PLUS: AMFIBIESKYTTESOLDAT – OCH PAPPA | SALZMANN MOT VÄGGEN | KRÖNIKA: DU OCH JAG DÖDEN
| BILDSPECIAL: ÖVNINGAR FÖR 100 MILJONER |

I DIN HAND: FÖRSVARETS FORUM 3.0

1991 KOM VERSION 1.0. 18 år senare återuppväcktes Försvarsmaktens personaltidning som Försvarets forum, version 2.0. Nu är version 3.0 här, 30 procent mindre till ytan. 67 procent tjockare än förr.

Hur många procent bättre? Det bestämmer bara du som läsare.

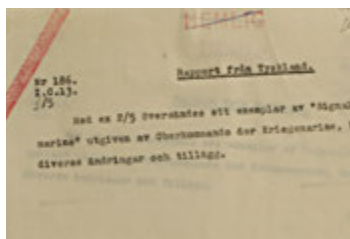
Men målet är solklart. Försvarets forum ska fortsätta vara trovärdig, välskriven och aktuell. Förhoppningsvis är den nu också lättillgängligare, snyggare och mer fördjupande. Läs själv och avgör.

FOKUS: NBG 15. I det här numret möter du NBG 15 under deras slutövning. Kommer de sättas in? **s12-19.**

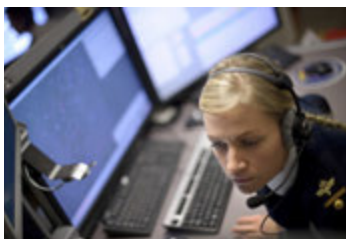
DOKUMENT: KRÄNKT. Åtta dagar i oktober. Ett resultat som skakade Sverige. **s24-29.**

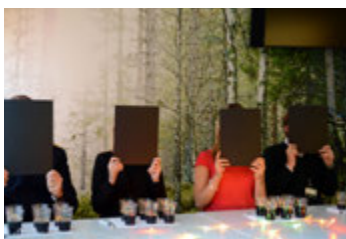
HEMLIGT: MUSTS ARKIV. Nio saker som ingen utomstående sett förut, direkt ur arkivet. **s33-39.**

BILDSPECIAL: ÖVNING. Under hösten har Försvarsmakten övat för 100 miljoner extra. Här är bilderna. **s41-45.**

BESÖKET: BJÖRNERN SOVER. INTE. Ingen tidning har nånsin besökt den här stridsledningscentralen. Inte förrän nu. **s46-48.**

TILL SIST: EXPERTER PÅ MUST. De jobbar på Must. De testar must. Här är deras omdöme om julens viktigaste dryck. **s56.**

s3 ÖB:S LEDARE

s4 AKTUELLT
med På Ny Post

s10 PORTRÄTTET
Johan Hamlin

s12 FOKUS
NBG 15

s20 Salzmann svarar

s24 DOKUMENT
Åtta dagar i oktober

s30 VAPEN
Smart sjömålsbekämpning

s31 RO gjorde Dagny möjlig

s32 Svaret till
försvarsberedningen

s33 HEMLIGT
Djupt grävande ur Musts arkiv

s40 Roller och relationer i
Skövde

s41 BILDSPECIAL
Öva för 100 miljoner

s46 BESÖKET
I ett bergum i Bålsta

s49 PÅ JOBBET
Inte bara amfibie numera

s52 UR ARKIVET
U 137

s54 TILL SIST
Samtidigt som Kalle Anka.
Must testar must

s57 ÄSIKTEN
Sluta gnäll!

s58 KRÖNIKAN
Du & jag döden

s59 BILDEN
God jul& gott nytt år!

REDAKTION. Försvarsmaktens personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och emilia. **Kontakt:** ff-red@mil.se, telefon: 08-788 88 88 (Informationsstaben). **Ansvarig utgivare:** Erik Lagersten, informationsdirektör. **Redaktör:** Dag Enander, dag.enander@mil.se, Försvarsmaktens informationsstab. **Grafisk formgivare:** Markus Hillborg, Make Your Mark, Stockholm. **Tryckt:** Elanders Sverige AB. Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkt. Nästa textdeadline: 30 januari 2015. Beräknad utgivningsdag: 23 februari 2015. För ej beställt material ansvaras ej. ISSN 1100-8245. Genrebilder från Shutterstock. Foto, omslag: Jimmy Croona/ComCam.

DET BLEV EN HÄNDELSERIK HÖST

HÖSTEN HAR VISAT sig bli precis så händelserik som vi förutsåg i somras.

Underrättelseoperationen i Stockholms skärgård i oktober tilldrog sig förstås ett enormt intresse, inte minst då bekräftelsen att en mindre ubåt kränkt svenskt territorium.

Uppmärksamheten var berättigad. Konstaterandet att främmande makt bedrivit undervattensverksamhet djupt inne på svenskt vatten var uppseendeväckande och upprörande. Därav mitt kraftfulla ordval i media. Samtidigt var det också tillfredsställande att underrättelseoperationen, genom ett professionellt agerande av all personal, uppnådde sitt syfte: vi fick full klarhet. frågetecknen kunde

närområde samt präglas av balans mellan resurser och uppgifter. Att detta inte blir något enkelt pussel att få ihop är givet. Den bistra sanningen är att de givna ekonomiska förutsättningarna inte är förenliga med de önskemål som uttryckts från politisk sida. Svåra prioriteringar och avvägningar kommer därför att behöva göras. Behovet av att stärka vår operativa förmåga, i enlighet med Försvarsberedningens rapport, bör dock stå i fokus.

Snart står julen för dörren. Jag vill tacka alla för strålande insatser under en prövande höst och samtidigt tillönska er en lugn och avkopplande ledighet! Ta vara på den.

” Underrättelseoperationen i Stockholms skärgård i oktober tilldrog sig förstås ett enormt intresse. ”

rätas ut. Det kändes tryggt att veta att våra slutsatser byggde på bästa tänkbara underlag när vi informerade regering, riksdag och allmänhet. Och statsministerns ord vid vår gemensamma presskonferens var viktiga som uttryck för en stark nationell reaktion: detta accepterar vi inte!

Vilka följder detta får för nästa års försvarsbeslut är svårt att i dag förutse. Men det inträffade förstärker onekligen bilden av en nära omvärld som ställer allt större krav på Försvarsmaktens operativa förmåga.

Dagarna före jul överlämnas Försvarsmaktens underlag till regeringen inför utarbetandet av inriktningspropositionen. Allt har gjorts för att säkerställa att den fortsatta processen vilar på en realistisk bild, även i ekonomiskt hänseende, av vårt framtida försvar. Målbilden måste vara ett beslut som tar höjd för den oroväckande utvecklingen i svenskt

Försvarsmakten kommer att vara efterfrågad även 2015.

Väl mött på det nya året!

SVERKER GÖRANSON
Överbefälhavare

KOLL PÅ KOLLEKTIVAVTALEN

Mindre administration och bättre anpassning till hur verksamheten utvecklats.

Text **Kristina Åstrand-Bohman/InfoS**

Det är två anledningar till att arbetet med att se över flera av kollektivavtalen tillsammans med de fackliga representanterna på försvarsmaktsnivå.

Arbetsgivaren Försvarsmakten har under våren gjort en förberedande analys kring kollektivavtalen i syfte att identifiera frågeställningar i dagens avtal som behöver förändras. Resultatet från analysarbetet kommer att vara arbetsgivarens ingångsvärden i förhandlingarna med de fackliga företrädarna. Parallellt har även de fackliga gjort vissa analyser och kommit fram till behov av förändringar.

Viktigast är att få till förändringar så att avtalen bättre stödjer en effektiv och flexibel verksamhet samt att administrationen som är kopplat till detta både förenklas och minskar.

– Arbetet med att bygga ett mer flexibelt och användbart insatsförsvar fortsätter. För att kunna uppfylla de krav som

ställs på oss måste också villkoren för våra medarbetare följa med i utvecklingen. I dag har många av avtalen sitt ursprung i värnpliktsförsvaret, säger personaldirektör Per-Olof Stålesjö.

Bakgrunden till översynen är ett uppdrag som ÖB gav till personaldirektören redan förra hösten: Att se om det finns möjligheter att omfördela pengar från kollektivavtal till förbandens fortsatta förmågeutveckling. Ambitionen var att hitta en besparingspotential om 100 miljoner kronor årligen med effekt från 2015.

Besparingskraven är fortfarande ett ingångsvärde i arbetet, men fokus kommer ligga på nyttan för verksamheten. Översynsarbetet leds av Försvarsmaktens förhandlingschef Ulf Olsson. Han förklarar att ingen sten är för liten eller för stor för att lyftas på.

– Vi kommer informera när vi kan, men eftersom det är ett komplext arbete som är om-

gärdat med förhandlingskretsen kan det dröja mellan informationstillfällena.

SÅ SÄGER DE FACKLIGA FÖRETRÄDARNA

”Först måste vi parter bygga en gemensam plattform att utgå ifrån. Därefter krävs omfattande och komplexa analyser så att villkoren bättre gynnar såväl verksamheten som våra medlemmar.”

Niklas Simson, förhandlingschef Officersförbundet

”Allt handlar inte om att ändra i avtalen. De avtal som redan finns på plats måste tillämpas lojalt i verksamheten. Där tror vi det finns effektivitets- och rättvisevinster att hämta.”

Hans Monthan, SEKO försvar

”I ett första steg är det viktigt att undersöka hur avtalen tillämpas. En utvärdering och en analys av detta får sedan utvisa hur och om en eventuell anpassning av avtalen bör ske, säger. Det är också viktigt att arbetet går i harmoni med Försvarsmaktens övergripande arbete i samband med roller och relationer (RoR).”

Susanne Abele, ordförande Saco-S FM

”Det är ett komplext arbete som parterna har framför sig. Vi kommer att delta och försöka kombinera ett förändrat försvar i förhållande till våra medlemmars intressen.”

Hans Jonsson, ombudsman Försvarsförbundet

Försvarmakten bästa svenska lag vid VM i multisport

Sex dagars tävlande dygnet runt längs en 700 kilometer lång sträcka, från Andernas berg via Ecuadors djungel till Stilla havet. *Text Ronnie Hammar/K3 | Fotograf Andreas Strand*

Äntligen i mål, efter 700 kilometer.

Nyligen avgjordes VM i multisport i Ecuador. Ett av lagen som deltog för första gången var Swedish Armed Forces Adventure Team, som slutade nia.

– Vi är glada att vi är i mål.

Det har varit en lång resa på de tio sträckorna som tävlingen har bestått av. Den längsta sträckan var 16 mil upp och ner för berg på cykel, gissningsvis har en sjundedel av tävlingen varit på över 3 000 meters höjd och högre, säger ett trött men lyckligt lag samstämmigt.

På de höjderna drabbas man lätt av höjdsymptom med kraftig huvudvärk och yrsel där balanssinnet slås ut och man kan inte springa rakt. Detta drabbade det svenska laget, som inte kunde hålla jämn takt med lagen längst fram utan man halade efter lite. Vinnarlaget kom i mål på 111 timmar och 15 minuter, medan Försvarmaktens

lag kom in på 140 timmar och 35 minuter.

– Tävlingsarna är så långa så en liten skillnad i fart kan göra en stor tidsskillnad i slutändan. Dessutom fick vi en strafftid på fyra timmar efter att ha missat en väg. Förenklat så är 24 timmar på en multisporttävling jämförbart med 24 minuter på ett marathon, så vi är jättenöjda med vår prestation med ett sådant här nytt lag, säger John Karlsson.

De övriga medlemmarna som tävlade för Swedish Armed Forces Adventure Team den här gången var Malin Hjalmarsson, Jari Palonen och Johan Hasselmark.

I KORTHET

DAGS ATT DEKLARERA

TVÅ KONTROLLUPPGIFTER?

Förvånas inte över att du får två kontrolluppgifter från din arbetsgivare. Det hela beror på att lönesystemet har bytts under året – för utbetalningar fram till och med september kommer kontrolluppgiften från Palasso och ska komma innan jul. Senare löneutbetalningar kommer från Prio Lön och dimper ned i din brevlåda under januari. Spara båda – de behövs när det är dags att deklarerat!

PENSION

ENKLARE PENSIONSHANTERING

Försvarmakten är från och med den 1 december 2014 ansluten till tjänsten Enklare pensionshantering hos Statens tjänstepensionsverk, SPV. Det innebär att SPV sköter all Försvarmaktens pensionsadministration och svarar direkt på alla frågor som rör din statliga tjänstepension och dina grupplivförmåner. SPV är specialister på att hantera alla slags pensionsärenden och anslutningen innebär att administrationen blir enhetlig, professionell och rättssäker. Servicen blir bättre för dig som medarbetare och Försvarmaktens totalkostnad för pensionshanteringen minskar.

FLYGBESÖK

FÖRSTA BRASILIANSKA PILOTERNA PÅ F 7

Första helgen i november anlände de första två brasilianska piloterna till F 7 för att börja sin utbildning till Gripenpiloter. De är båda två relativt rutinerade piloter med flera års erfarenhet av att flyga stridsflygplan. De första veckorna på F 7 har präglats av mycket teori innan de fick flyga första gången i baksits med JAS 39 Gripen i D-version. Första veckan i december var det dags för det första flygpasset i framsätet. Nu väntar fortsatt utbildning innan de återvänder till Brasilien som landets första Gripenpiloter.

Givande samtal för både kadetter och invandrare

Nya svenskar fick bättre kunskap om Försvarsmakten från kadetter. *Text & foto Charlotte Pettersson/MHS H*

De är invandrade akademiker på jakt efter ett jobb inom sitt arbetsområde så snabbt som möjligt. I den halvårslånga uppdragsutbildningen "Korta Vägen" fick de nyligen träffa sju blivande specialistofficerare från Militärhögskolan i Halmstad (MHS H).

Och mötet blev varmt, uppriktigt och fullt med intensiva samtal för båda parter.

– Det här var väldigt spännande och givande. Det var jätteintressant att få deras perspektiv. Flera hade egen erfarenhet av militärtjänstgöring i sina hemländer, säger kadett Sarah Öster.

– Jag är djupt imponerad av deras svenska efter så pass kort tid i Sverige. Det var hög nivå på samtalen eftersom de var så intresserade och pålästa, tillägger kadett Martin Gustafsson.

Kadetter från specialistofficersutbildningen på MHS H var för andra året i rad inbjudna till Korta vägen för att berätta om Försvarsmaktens roll och upp-

gifter i det svenska samhället. En kortare försvarsupplysning följdes av samtal i mindre grupper som bjöd på goda möjligheter att få praktisera det svenska språket och ställa frågor om allt mellan himmel och jord.

– Vi vet ju inte hur Försvarsmakten fungerar. Jag är bara lite förvånad över att det här är första gången som någon pratar om Försvarsmakten sedan jag kom hit till Sverige för två år sedan, säger Engella Ameri, samhällsvetare från Afghanistan.

Frågorna var många och handlade om allt från Försvarsmaktens förmåga att stå emot ett väpnat angrepp, till frivilligheten i det nya personalförsörjningssystemet, men även om jämställdhet och det militära utbildningssystemet. Den svenska öppenheten uppskattades.

– Att bara få prata med er visar på demokrati. I mitt hemland hade jag inte kunnat få prata med militären, säger Abdulaziz Bahnasi, ekonom från Syrien.

CITATET:

"Dessa omfattande samarbeten, i kombination med vår egen solidaritetsförklaring, bringar oss så nära Nato att vi knappast kan undgå att identifieras med alliansen – utan att få vare sig den effekt av samarbetet eller det solidariska skydd som ett medlemskap skulle innebära.// En saklig och intressebaserad prövning av vad ett Natomedlemskap skulle innebära för svensk del bör därför genomföras. Det vore av flera skäl en fördel om en sådan studie kunde genomföras tillsammans med Finland."

En av slutsatserna i utredningen "Försvarspolitiskt samarbete - effektivitet, solidaritet, suveränitet", gjord av ambassadör Tomas Bertelman, som utrett Sveriges försvarspolitiska samarbeten.

REGERINGSBESLUT

FÖRLÄNGT FÖRORDNANDE

Regeringen beslutade den 27 november att förlänga general Sverker Göransons förordnande som ÖB med sex månader fram till och med den 30 september 2015.

– Vi har ett antal svåra frågor att hantera under våren, bland annat det nya försvarsbeslutet och jag delar regeringens uppfattning att det behövs kontinuitet. Därför tackade jag ja till frågan om förlängning, säger Sverker Göranson.

SO LONG, 843!

Efter nästan två års kontinuerliga flygtimmar och besök i fler länder än man kan räkna till, så blev övningen Joint Action också slutet för det 39-åriga transportplanet 843.

Hon kom till Skaraborgs flygflottilj 1975 och varit F7 trogen sedan dess.

– Bland annat har hon ingått i hjälpinsatser i Afrika och i tidigt skede av Balkankriget, säger Mikael Andersson, chef för transportflygheten i Nordic Battlegroup.

Men nu är det dags att skiljas – efter att ha förberetts hemma på F7 bär det av till underhållsverkstaden i brittiska Cambridge.

Där kommer 843:an att förvaras i väntan på ett beslut om hon ska säljas eller demonteras.

– 2009 beslutades det om att vi ska minska antalet transportflygplan till sex stycken och det är därför hon flygs till Storbritannien. Det är en del av historien som parkeras. Det känns lite vemodigt, säger Mikael Andersson.

FÖRKORTNINGEN:

PFOS (perfluoroktansulfonat)

Den perfluorurerade alkylsyran PFOS är ett så kallat PBT-ämne (Persistent, Bioackumulerande, Toxiskt), vilket innebär att ämnet inte bryts ned i naturen utan ansamlas där, att det är kroniskt giftigt, reproduktionsstörande och giftigt för vattenlevande organismer.

PFOS har upptäckts i kommunala dricksvattentäkter i Tullinge, Uppsala, Ronneby och Halmstad. Försvarsmakten utreder om det släckskum som använts på brandövningsplatser i närheten kan vara en huvudsaklig eller bidragande källa. Brandsläckningsskum med PFOS användes inom Försvarsmakten fram till 2008 då ämnet förbjöds inom EU. Släckmedlet användes även inom kommunal räddningstjänst. Perfluorurerade alkylsyror förekommer också i textilier som impregneringsmedel samt i rengöringsmedel och i viss industri. På grund av den omfattande användningen under de senaste 50 åren av dessa ämnen är spridningen stor och återfinns som bakgrunds nivå i stort sett överallt. Halterna mäts i nanogram, det vill säga miljarddels gram per liter.

I KORTHET

MEDALJERING

TVÅ MEDALJÖRER PÅ TREDJE SJÖSTRIDSFLOTTILJEN

När Kungliga örlogsmannasällskapet samlades för högtidssammanträde nyligen fick två förtjänta Försvarsmaktsanställda ta emot medaljer. Vicekorpral och ledningssystemoperatör Elin Åsell på HMS Malmö förärades Akademiens medalj i brons med motiveringen att förutom att vara en mycket god kamrat, så arbetar Elin ofta på bekostnad av sin egen bekvämlighet.

Kollegan på systerfartyget HMS Stockholm, örlogskapten och fartygschef Niklas Wiklund tilldelades sällskapets medalj i guld, då han "initerat och kunnigt engagerat sig i försvarsdebatten".

KOLL PÅ KORT

INGET TEID-KORT, INGEN ACCESS

Från den 8 december är det kört för den som glömt sitt TeID-kort. Då går det inte längre att logga in på en FM AP-dator med kod, utan det är bara TeID-kort som gäller om du vill använda Försvarsmaktens datorer.

Så glöm inte det hemma!

UPPGRADERING

UPPGRADERAD RADARANLÄGGNING PÅ PLATS

På 1980-talet infördes radarsystem 870 runt om i kustbandet, för att hantera incidentberedskapen och stridsleda flygförband. Nyligen överlämnade FMV en uppgraderad och modifierad version till Försvarsmakten, kallad 871.

Systemets livslängd är nu förlängd till år 2025, räckvidden är förbättrad liksom brusreduceringen från vattenytan vid sökandet av sjömål. 70 procent av radaranläggningarna är nu uppgraderade och överlämnade, resterande anläggningar levereras under de kommande två åren.

Först Viking, sedan Nobel

Just nu står den tillfälliga campen för Mali 00 i Timbuktu klar, en bas som fått namnet Camp Viking. Här ska nästan 400 containers rymmas, fyllda med allt som man kan tänkas behöva mitt i Afrika. Materielen har gått på båt från Uddevalla till Dakar i Senegal, för vidare transport till Timbuktu med lastbil.

Och efter en första vecka på hotell i Bamako med en in-

ramning som kan liknas vid en bättre charterresa, så bor nu ingenjörskompaniet betydligt mer fältmässigt: torrdass, fältdusch och mjukkonserv.

– Livet på plats kan te sig kärvt för utomstående, men vi upplever att vi nu disponerar livets nödtröft, säger styrkechefen Carl-Axel Blomdahl.

I slutet av november inleddes också arbetet med den permanenta campen i Timbuktu, som fått namnet Nobel.

日本は、やっぱりかわいさで勝負!

Häftiga actionfilmer med mörk speakerröst, som amerikanska marinkåren. Eller en man som försöker ta sig in i en ballong under rubriken "Vad håller du på med?", som här i Sverige.

Reklamen för olika länders försvarsmakter i syfte att värva nya medarbetare kan se olika ut. I Japan har man valt att satsa på ett säkert kort: Gulligt, på japanska kawaii.

– Det är en genomtänkt strategi. Japaner är kända för att tycka om det som är gulligt, sä-

ger Yasushi Kojima, örlogskapten och PR-officer i de japanska självförsvarsstyrkorna.

Därför åter kvinnliga soldater mjukglass i motljus medan de manliga sjömännen poserar som pojkbänd i duschen, endast iförda handduk.

Och tydligen funkar det – de första 16 000 tidningarna som tryckts upp rapporteras ha haft en rykande åtgång.

(Rubriken betyder så klart "Gulligt funkar bäst i Japan" på japanska och utläses 'Nihon ha, yappari kawai de shoubu!')

I KORTHET

NÄTVERKSTRÄFF

REKORDINTRESSE FÖR KVINNLIGT NÄTVERK

Årets upplaga av NOAK-konferensen (Nätverk för officerare och anställda kvinnor) var verkligen välbesökt: 200 deltagare, varav 13 procent män – fler än någonsin tidigare samlades på Militärhögskolan i Halmstad för spännande föreläsningar och ett ypperligt tillfälle att bygga nätverk för framtiden. Mycket positivt händer i Försvarsmakten inom jämställdhetsområdet, men glappet upplevs fortfarande stort mellan strategisk nivå och vardagen ute på förbanden.

– Jag önskar att fler förbandschefer hade deltagit. De frågor vi diskuterar i det här forumet handlar om att skapa en bättre arbetsplats för alla, inte bara kvinnor, säger Helena Hoffman, jämställdhetsspecialist på FM HRC.

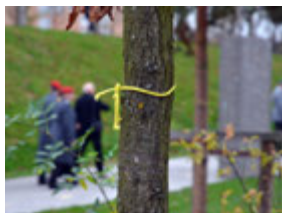

UNFICYP

FN-NÄRVARO I 50 ÅR PÅ CYPERN

I år är det 50 år sedan starten av UNFICYP, den FN-insats på Cypern där sammanlagt över 25 000 svenska soldater tjänstgjorde under åren 1964 till 1993. Detta uppmärksammades av Cyperns ambassad med en ceremoni vid veteranmonumentet på Djurgården i Stockholm. Vid ceremonin lades kran- sar ned vid veteranmonumentet Restare av Prins Carl Philip, statsekreterare Jan Salestrand och Cyperns ambassadör Andreas Kakouris.

Med vid ceremonin var också representanter från Polisen och Folke Berndotteakademien som även de haft personal på plats på Cypern, samt från Sveriges veteranförbund fredsbaskarna. Från Försvarsmakten deltog ställföreträdande insatschef konteramiral Anders Grenstad.

INVIGNING

ISAF-MINNESLUND
INVIGD

ÖB var på plats, liksom 800 andra inbjudna gäster när en minneslund för soldater som stupat bland annat i den internationella Isaf-styrkan i tyska Potsdam utanför Berlin. Här ligger den tyska insatsledningens högkvarter och i ett skogsparti ligger nu "Wald der Erinnerung", där de som stupat i internationella insatser, både under tysk flagg och som den svenska insatsen i Afghanistan, under tysk ledning hedras. När Sverige lämnar Afghanistan i december nästa år kommer de svenska soldater som stupat hedras med namnskyltar.

– Det är viktigt att uppmärksamma och hedra dem vi förlorat i insats. Genom detta monument kan vi göra det tillsammans med andra. Tyskland hade huvudansvaret för insatsen i norra Afghanistan där också Sverige verkat sedan 2001. Genom detta monument hedras de som aldrig kom hem igen, säger Sverker Göranson.

Tillsammans med runt femtio andra länder har Sverige sedan årsskiftet 2001/2002 bidragit militärt till Isaf- International Security Assistance Force i Afghanistan. Isaf leds av Nato på uppdrag och med mandat från FN:s säkerhetsråd. Runt 3 500 soldater har stupat under insatsen, varav fem svenskar: Jesper Lindblom, Tomas Bergqvist, Gunnar Andersson, Johan Palmlov och Kenneth Wallin. Isaf har under den senaste tiden succesivt lämnat över ansvaret till de afghanska säkerhetsstyrkorna.

PÅ NY POST

Regeringen har beslutat anställa **Dennis Gyllensporre** som generallöjtnant och chef för Ledningsstaben i Högkvarteret från och med 27 november 2014 och tills vidare, dock längst till och med 26 november 2019. Gyllensporre blir samtidigt chef för Högkvarteret.

Försvarmakten placerar **Jonas Haggren** som chef för Ledningsstabens Inriktningsavdelning i Högkvarteret under perioden 27 november 2014 och tills vidare, dock längst till och med 30 december 2019. Samtidigt befordras Haggren till konteramiral.

Regeringen beslutar att överste **Dennis Hedström** från och med 1 september 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 augusti 2016 vara fortsatt placerad som specialattaché i befattning som militärrådgivare vid Sveriges delegation vid Nato i Bryssel.

Regeringen beslutar att överstelöjtnant **Sven-Åke Asklander** ska vara fortsatt placerad som militärrådgivare vid Sveriges ständiga representation vid den Europeiska unionen (EU) i Bryssel tills vidare, dock längst till och med den 31 augusti 2016.

Försvarmakten förlänger kommandör **Peter Haglund** som FM CIO, PROD LEDUND vid Högkvarteret under perioden 1 april 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2018.

Försvarmakten utser brigadgeneral **Urban Molin** från och med den 7 oktober 2014 och tills vidare vara tillförordnad chef för specialförbanden. Beslutet gäller intill dess att ny ordinarie chef för specialförbanden har tillträtt.

Försvarmakten förlänger överste **Per-Olof Olofsson** som avdelningschef PROD LEDUND vid Högkvarteret under perioden 1 juli 2014 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2016.

Försvarmakten förlänger överste **Urban Rettig** i sin nuvarande befattning vid Högkvarteret under perioden 1 januari 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2017.

Försvarmakten ställer kommandör **Jens**

Nyqvist till C INSATS förfogande som Chief of Staff vid FHQ, EU NAVFOR. Tjänstgöring för närvarande planerad från och med 1 april 2015 till och med 6 september 2015.

Försvarmakten förlänger överste **Per Örtengren** som stabsofficer J 0 vid FMLOG stab under perioden 1 juli 2014 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2016.

Försvarmakten placerar **Carl-Johan Edström** som chef Norrbottens Flygflottilj under perioden 1 januari 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2019. Vid tillträddandet på befattningen befordras Edström till överste.

Försvarmakten placerar **Per Åkerblom** som C PERSS PLAN vid PERSS vid Högkvarteret under perioden 1 februari 2015 och tills vidare, dock längst till och med 31 mars 2019. Vid tillträddandet på befattningen befordras Åkerblom till överste.

Försvarmakten placerar överste **Fredrik Bergman** till förfogande för LEDS INRI vid Högkvarteret, att leda projekt Roller och relationer, under perioden 16 januari 2015 och tills vidare, dock längst till och med 30 september 2016.

Försvarmakten konstituerar överstelöjtnant **Jan Ohlson** till överste under tjänstgöringen som CO SWECON/FS29 under tiden 5 december 2014 och 15 januari 2016.

Försvarmakten ställer överste **Stefan Smedman** till C Insats förfogande som talesperson för Resolute Support Mission under perioden 19 januari till och med 26 juli 2015.

Försvarmakten ställer överste **Ulf Siverstedt** till C Insats förfogande för tjänstgöring som Mission Deputy Commander med placering i Mogadishu, Somalia under tiden 9 februari 2015 till och med 21 februari 2016. I väntan på avresa står Siverstedt till förfogande på Insatsstaben.

PORTRÄTTET

DUBBLA ROLLER

"I båda rollerna måste du fatta avgörande beslut baserade på bristfälligt underlag."

” Sedan gäller det att utöva gott ledarskap, få sin vilja igenom i en grupp människor där många är mycket tävlingsinriktade. Där är några likheter mellan att vara officer och fotbollsdomare.

När jag spelade fotboll var jag inte så bra som jag ville vara. Därför började jag döma ishockey när jag var 13 och fotboll när jag var 14 år, främst för att det gav bra fickpengar. Min första seniormatch i division 6 dömde jag 1989. Då var jag 15 år. Det blev rätt omskrivet, att jag var så ung. Två år senare skulle jag döma en match i Falun. Jag var 17 och mina linjedomare som det då hette var båda 16 år. För att kunna komma dit fick vi skjuts av matchobservatören.

Värnplikten gjorde jag på Dalregementet 1995-96, jobbade ett år som frivilliganställd för att sedan läsa till officer 1997-1999. Då dömde jag division 3-matcher. Jag bestämde mig för att bli officer redan under värnplikten. Jag trivdes och det gör jag fortfarande, även om jag inte jobbat på trupp på fem år. Det jag saknar är kontakten med kollegor på plutonen och kompaniet och den där känslan av att se anställda soldater utvecklas och växa under en längre tid. Istället är jag fackligt aktiv för Officersförbundet här på Livgardet och driver utvecklingsfrågor. Det är också stimulerande fast på ett annat sätt.

Här finns generellt en ganska bra relation mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna, en ömsesidig respekt och en gemensam målbild. Vägen till den målbilden kan skilja sig åt. På riks nivå tycker jag att Försvarsmakten gått lite från att vara 'Den Goda Arbetsgivaren' till att vilja gena

lite i kurvorna främst till exempel i avtalsfrågor. Tidigare var medarbetarna alltid en central del i arbetsgivarens ögon. Så är det inte alltid längre och jag tror att det är illavarslande. Personalen är Försvarsmaktens viktigaste resurs.

Om relationen ska bli bättre mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisationer vilar ansvaret på båda parter. Det viktiga är att ha en bra dialog och lyssna på varandra, men framför allt motivera beslut och vara ärlig med varför beslutet är fattat.

Att lyckas som domare på den här nivån kräver bland annat fantastiskt bra chefer och en förstående arbetsgivare. Det har jag i Försvarsmakten.

För mig har Försvarsmakten

JOHAN HAMLIN

Jobbar som: Facklig förtroendeman på heltid vid Livgardet och fotbollsdomare i Allsvenskan.

Familj: Gift, tre barn, 13, 6, 4 år.

Bor: Utanför Bro.

Lyssnar på: Blandad musik, för att nå rätt mental stämning inför match.

i grunden varit en mycket bra arbetsgivare.

Om jag minns matchen på bilden? Absolut. Det var min 100:e allsvenska match som domare, mitt första riktiga derby med 13 000 på läktarna och en stentuff stämning på plan. Första kapningen kom efter fyra minuter. Den gången jag känner att jag gjort en 100-procentig felfri domarinsats kan jag lägga av, för det kommer bara ske en gång i livet.”

Text **Dag Enander/InfoS**

Foto **Björn Larsson Rosvall/TT**

FOKUS

EN UNIONS ARMÉ

För tredje gången leder Sverige en av EU:s stridsgrupper. Är det då tredje gången gillt: första gången som en stridsgrupp sätts in?

– Jag har uppfattat en mognad och vilja hos många i Bryssel att använda det här konceptet. Personligen skulle jag tycka det vore beklagligt att inte bli insatta om det finns ett ställe där vi kan göra skillnad, säger styrkechefen Torbjörn Larsson.

7
Deltagande länder:
Sverige, Estland,
Finland, Irland, Lettland,
Litauen och Norge.

30

Tänkt antal dagar som stridsgruppen ska kunna vara insatt, kan förlängas till 120 dagar.

Styrkechef NBG 15, överste Torbjörn Larsson.

P

Å EN ALLT LERIGARE stubbåker i Uppsalas utkant är en tältstad

uppbyggd. Under slutövningen Joint Action är tältstaden hem för Nordic Battlegroup 15:s Force Headquarters, högkvarter. Det här är första och sista chansen för hela stridsgruppen – 2 400 soldater från sju länder – att öva tillsammans. Överste Torbjörn Larsson har norrländsk dialekt, ett markerat handslag och är inte speciellt orolig.

– Just nu känns det väldigt bra, bättre än vad jag trodde att det skulle göra. Soldaterna från alla länder håller hög klass vilket borgar för en bra stridsgrupp i beredskap från årsskiftet.

NBG är ingen ny uppfinning, så vad skiljer NBG 15 från tidigare upplagor?

– Jag har faktiskt inte varit involverad i de tidigare svenska stridsgrupperna. Då har jag varit ute på insats så jag kan inte prata om olikheter ur ett personligt perspektiv. Men för stridsgruppen som sådan är den stora skillnaden att vi i Sverige inte har behövt rekrytera soldater till förbandet utan istället kunnat ta en befintlig skyttebataljon med anställda soldater och komplettera med de specialister som behövts. Jämfört med NBG 11 så har vi nu också med två nya länder, Estland och Litauen vilket innebär to-

talt sju deltagande nationer i NBG 15. Slutligen vet jag att bristen på helikoptrar har varit ett bekymmer för tidigare NBG, något som nu är löst från start med både svenska och finska helikoptrar. Och de är övade i sin roll.

Bakom en grön plåtlada, mitt i den småländska tallmoskogen har ett lettiskt kompani grupperat sig med sina HumVees. De utgör NBG15:s QRF (Quick Response Force), det vill säga en snabbinsatsstyrka. Som sådan kommer de vara en av de första på plats i ett insatsområde, redan inom tio dagar efter ett EU-beslut. Just nu är deras tempo ett annat. Den lettiska sergeanten är lite generad över att de flesta av kompaniets soldater är någon annanstans.

– I think most of the action right now is in Schillinarud, Schellinarud ... How do you pronounce that?!

Skillingaryd är en av platserna där Joint Action pågår – liksom flygbasen Hagshult en bit bort. Tillsammans utgör de två småländska metropolerna stridsgruppens FOB (Forward Operation Base). Här finns stridsgruppens kärna, Core Battalion men också en stor del av logistikbataljonnens verksamhet och ett av två sjukhuskompanier och de medicinska evakueringshelikoptrarna. I Uppsala finns Force Headquarters, FHQ:t och flygresurserna i EAW, Expeditionary

28

så många EU-länder
ska vara överens om att
NBG 15 sätts in.

P7 är det svenska förband som
bidrar med flest soldater i NBG 15.

Air Wing.

”En svensk stående kärna tryfferat med utländsk kompetens” skulle kunna vara en beskrivning av NBG15. Är det ett succécept eller en salig blandning?

Det återstår att se, menar Torbjörn Larsson.

– Det är i alla fall en utmaning. Jag har tre ledord som jag brukar betona, ”on time, with right skills and with right mindset”. Vi ska kunna vara iväg och på plats ganska snabbt vilket ger en begränsad ut hållighet. Sedan ska vi kunna uppfylla vissa krav i ett tänkt insatsområde. Dessutom ska vi – soldater från sju länder – kunna samarbeta och kompromissa. Där är det en fördel att vi alla har en militär bakgrund och ett liknande kulturellt synsätt. Sju länder är som sagt en utmaning men också en styrka, i form av att vi verkligen är en multinationell stridsgrupp. Slutligen ska man inte glömma bort de politiska aspekterna i EU. Ett av länderna som deltar är inte medlem i EU medan fem av sju länder är medlemmar i Nato. Det är också saker att ta hänsyn till.

Vad har funkant förvånansvärt bra under

”All materiel kommer finnas på plats men det tar tid.”

förberedelseåret?

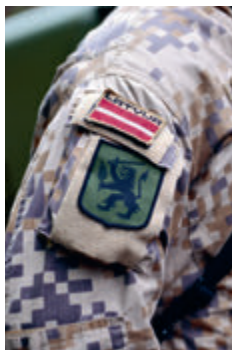
– Kommunikationen mellan olika delar av stridsgruppen oavsett nationalitet. Här i staben finns alla deltagande nationer representerade vilket skapar en bra och dynamisk stab, där flera personer har dubbla roller. Ett exempel är bataljonchefen för det lettiska skyttekompaniet som också är ställföreträdande stabschef i stridsgruppen.

Och vad har inte fungerat lika bra?

– Vissa materielfrågor har dröjt för länge. All materiel kommer finnas på plats men det tar tid. Sedan säger Sverige ofta att vi ska vara internationella och jobba i internationella kontexter, tillsammans med andra, men det finns en massa begränsningar och regelverk som gör det svårt för utländsk personal att jobba integrerat med oss, till exempel när det gäller tillgång till datanät och liknande.

181

Antal dagar som NBG 15 är satta att stå i beredskap.

Lettland är ett av sju länder i NBG 15 och bidrar med ett snabbinsatsstyrka av kompanis storlek.

Ställföreträdande styrkechefen, den irländske översten Howard Berney intervjuas av Estlands svar på Janne Josefsson.

NBG 15 har både svenska och lettiska granatkastare.

Till skillnad från tidigare NBG är helikopterfrågan löst från start.

Totalt ingår åtta Gripen i NBG 15.

Klassiska Bogaland
utgjorde slutövningens
tänkta geografiska plats.

6 000

Planerad insatsradie
i kilometer från
Bryssel. Täcker
Europa, större delen
av Afrika och Asien
fram till Indien.

Kung Bore och kung
Carl XVI Gustaf besökte
båda Joint Action.

17

flygplan och helikoptrar finns det i stridsgruppen. 2 st Tp84. 8 st Gripen, 3 Helikopter 16 (samtliga svenska) och 4 st Helikopter 14/NH90 (finska).

Fyra finska NH90-helikoptrar ingår i stridsgruppen, främst för sjukvårdstransporter.

EU:S STRIDSGRUPPER – EN TIDSLINJE

År 2005 ställde EU upp de första stridsgrupperna, då med en stridsgrupp i beredskap sex månader i taget. Från och med 2007 är tanken att två stridsgrupper ska vara i beredskap halvårsvis, men det har av olika anledningar inte alltid uppfyllts. Sverige har varit huvudsakligt uppsättande nation 2008, 2011 och 2015. Dessutom deltog ett mindre antal svenska enheter i den brittiskt uppsatta Battle Group 42 år 2013.

2007

Första halvåret '07:

Fransk-belgisk stridsgrupp

Stridsgrupp 107 (uppsatt av Tyskland, Nederländerna & Finland)

Andra halvåret '07:

Italiensk-ungersk-slovensk stridsgrupp
Balkansk stridsgrupp (Grekland, Bulgarien, Rumänien, Cypern & Slovenien)

2008

Första halvåret '08:

Nordic Battlegroup (Sverige, Norge, Finland, Estland, Irland)

Spansk-tysk-fransk-portugisisk stridsgrupp

Andra halvåret '08:

Fransk-tysk stridsgrupp
Brittisk stridsgrupp

2009

Första halvåret '09:

Spansk-italiensk-portugisisk-grekisk amfibisk stridsgrupp

Grekisk stridsgrupp

Andra halvåret '09:

Fransk stridsgrupp

Belgisk stridsgrupp

2010

Första halvåret '10:

Stridsgrupp I-2020 (uppsatt av Polen, Tyskland, Slovenien, Lettland & Litauen)

Brittisk-nederländsk stridsgrupp

Andra halvåret '10:

Italiensk-rumänsk-turkisk stridsgrupp

VAKANT

De problemen har gått att lösa men det är saker som borde ha tänkts på tidigare.

Evakuering, stöd till humanitära operationer, konfliktförebyggande insatser och separering av stridande parter – det är fyra potentiella uppgifter för NBG 15. Men hur förbereder man sig för en insats som geografiskt kan sträcka sig från Uralbergen till innersta Afrika?

– Snabbt insåg vi att det inte kom-

Över 30 stridsgrupper har EU satt upp. Inte en enda har satts in i sin helhet. Kommer NBG 15 bli den första?

– Har EU en insatsredo stridsgrupp kan de ta med den i sina politiska beslut och besluta att säga ”nej, vi ska inte skicka en stridsgrupp”. Saknas en stridsgrupp kan man inte besluta om ett nej, då saknas det handlingsalternativet.

På nyårsdagen går 2400 kvinnor och män i beredskap. Vad vill du som

”Jag har hög beredskap. Jag kan åka på nyårsafton om det krävs.”

mer att handla om att åka 600 mil norrut i alla fall... Skämt åsido, 600 mil från Bryssel täcker in Ukraina, Mellersta Östern, hela Europa och stora delar av Afrika. Det är ett geografiskt enormt område att förhålla sig till och därmed går det inte att läsa in sig på ett speciellt land. Men väldigt mycket i en stridsgrupp och vad den ska kunna uträtta är oberoende av klimat och yttre förutsättningar. Efter att ha varit i Bryssel har jag insett att det finns en politisk styrning mot vissa tänkbara geografiska insatsområden.

högste chef skicka för budskap till dem och deras anhängare?

– Vi är så duktiga, förberedda och redo som vi kan vara. Det gäller att omgivningen också vet det och att våra nära och kära är förberedda på att vi kan komma att åka. Därför har jag betonat att alla måste se till att hemmafronten är löst tills årsskiftet.

Blir det en lugn nyårsafton för dig? Det kan ju ringa tidigt på årets första dag...

– Jag har hög beredskap och kan åka på nyårsafton om det krävs. ◀

2011

Första halvåret '11:

Nordic Battlegroup (Sverige, Norge, Finland, Estland, Irland)

Stridsgrupp 107 (uppsatt av Tyskland, Nederländerna & Finland)

Andra halvåret '11:

Eurofor (uppsatt av Frankrike, Italien, Portugal och Spanien)

Balkansk stridsgrupp (uppsatt av Grekland, Bulgarien, Rumänien & Cypern)

2012

Första halvåret '12:

Fransk-belgisk-luxemburgsk stridsgrupp

VAKANT

Andra halvåret '12:

Multinational Land Force (uppsatt av Italien, Ungern och Slovenien)

Tysk-österrikisk-tjeckisk-kroatisk-makedonsk-irländsk stridsgrupp

2013

Första halvåret '13:

Stridsgrupp Weimar (uppsatt av Polen, Tyskland & Frankrike)

VAKANT

Andra halvåret '13:

Stridsgrupp 42 (uppsatt av Storbritannien, Sverige, Nederländerna, Lettland & Litauen)

VAKANT

2014

Första halvåret '14:

Balkansk stridsgrupp (uppsatt av Grekland, Bulgarien, Rumänien & Cypern)

VAKANT

Andra halvåret '14:

Belgisk-tysk-luxemburgsk-spansk stridsgrupp
Spansk-nederländsk-makedonsk stridsgrupp

2015

Första halvåret '15:

Nordic Battlegroup (Sverige, Norge, Finland, Estland, Lettland, Litauen & Irland)

VAKANT

Andra halvåret '15:

Belgisk-fransk stridsgrupp

VAKANT

ETT ÅRS KÖER.

Om det fanns pengar och reservdelar, skulle det ta ett år för FMV:s markverk

I BÄSTA FALL.

städer att komma ikapp reparationsköerna. Nu vet ingen hur lång tid det tar.

MATERIEL

UNDER ÅRET som gått har förändringsledningarna från Försvarsmakten och FMV besökt förbanden och pratat om det nya arbetssättet inom försvarslogistiken, som slår igenom vid årsskiftet. Vid besöken har en rad logistikfrågor av de mest skilda slag ställts av medarbetarna.

På Trängregementet i Skövde till exempel, ifrågasattes varför det ska behöva ta fyra till sex veckor att få en lastbil servad. Vid besökstillfället i augusti stod 14 av deras 17 lastbilar på markverkstadens uppställningsplats i väntan på reparation.

Totalt står i dag 1 000 objekt av sådant som är i bruk, i reparationskö till markverkstäderna.

Någon som förstår förbandens frågor och bekymmer när de inte har tillgång till materielen är Tomas Salzmann, chef inom FMV för förråd,

tid innan grejerna kan staplas på vår hylla eftersom de militäranpassade delarna inte alltid finns i lager hos leverantörerna. Det kan vara många månaders eller till och med års leveranstid. På så sätt har vi förlorat en massa tid.

FMV har inte heller haft några lagliga möjligheter att köpa reparationer ute på stan. Men sedan september finns ett avtal skrivet med Meca för personbilar och arbete pågår för att få till ett motsvarande avtal för lastbilar med Scania och Volvo.

– Men det finns en hake. Antingen måste Försvarsmakten skjuta till mer pengar eller också måste kapaciteten vid markverkstäderna dras ned för att få utrymme att köpa mer på stan. Verkstäderna är i dag dimensionerade utifrån den budget som Försvarsmakten beslutat att man har råd med. Och jag har fått besked om att den är oförändrad för nästa år.

Rundgång alltså: Om kapaciteten dras ned i verkstäderna, förlängs

”Totalt står i dag 1 000 objekt i reparationskö till markverkstäderna.”

service och verkstäder.

– I ekonomiska termer är det jobb för en halv miljard. Det innebär ett års extra arbete för att komma ifatt. Förutsatt att det finns reservdelar, säger han.

SVITER EFTER ELÄNDET 2012

RESERVDELARNA ÄR nästa bekymmer. På verkstäderna lider man fortfarande av de problem som uppstod 2012 när Prio skulle börja användas som systemstöd för reservdelsförsörjningen. Följden blev att under två års tid kunde inte FMV köpa reservdelar i den mängd som det var budgeterat för.

– Vi har ett underskott på reservdelar i centrallagret i Arboga på motsvarande 350 miljoner från de åren. Allt kanske vi inte hade behövt köpa, men definitivt en hel del. Det tar ju

köerna ännu mer för den militära materielen som köerna till största delen består av. Men med avtal skapas i alla fall möjligheten att lägga ut jobb om Försvarsmakten vill göra extrabeställningar.

TYDLIGARE MED EN BOKNINGSFUNKTION

RYKTEN SÄGER att FMV vill att en massa jobb står och väntar på verkstädernas uppställningsplatser, något som inte är helt fel enligt Tomas Salzmänn.

– Självklart ska det ständigt finnas

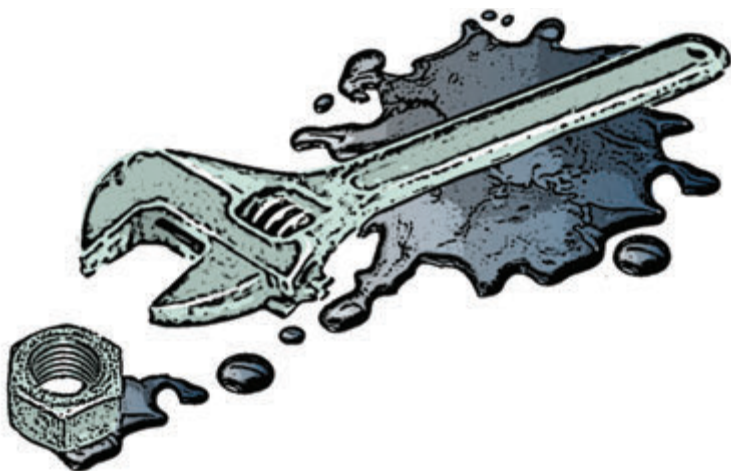
bandet när fordonet ska in. Och om det är kördugligt kan man använda det under tiden.

FRIGÖRA PENGAR TILL FÖRBANDEN

SALZMANN ÄR TYDLIG med att han i sin roll fått i uppdrag att effektivisera verksamheten inom förråd, service och verkstäder för att frigöra pengar till förbandens verksamhet.

– Vi har sänkt timpriset på markverkstädernas tjänster med mer än tio procent genom att minska personalstyrkan med motsvarande 60 heltids-

”Då kan de olika markverkstäderna arbeta på ett mer enhetligt sätt.”

jobb som fyller ”gubbarnas” arbetsdagar. Det ökar produktiviteten, men vi måste också utveckla arbetsmetoderna så Försvarsmakten bättre vet när de har materielen tillgänglig.

Han tror mycket på en ny central planeringsmodul som är planerad att införas i systemet FSV POL samband med nästa stora driftsättning av Prio, ”Go Live 3”. Modulen driftsätts successivt på olika platser till 2016.

– Då kan de olika markverkstäderna arbeta på ett mer enhetligt sätt. Förhoppningsvis tar vi då bort risken för att ett fordon bara blir stående på uppställningsplatsen till dess verkstaden får tid med det. Istället vet för-

tjänster. Samtidigt producerade vi i år lika många timmar som sista året när verkstäderna drevs i FMLOG:s regi, det vill säga 2012.

Nästa år ökar kostnaderna för FMV:s markverkstäder, med höjda löner och hyreshöjningar från Fortifikationsverket. FMV behöver dessutom investera i extra datorer och annat som en följd av uppgiftsfördelningen mellan myndigheterna. Det blir inga nya frigjorda pengar alltså, men å andra sidan absorberar FMV de ökade kostnaderna som Försvarsmakten annars skulle få betala genom ökade timpriser om besparingarna inte genomförts. ◀

FLER SVAR FRÅN TOMAS SALZMANN...

På OFL-sidan i intranätet emilia besvarar Salzmänn frågor som:

- Varför saknas specifikationer på FMV:s fakturor?
- Varför har det blivit så dyrt att bo på befälshotell?
- Varför får inte tekniska officerare jobba på verkstäder?

Där hittar du också information om det nya arbetssättet mellan Försvarsmakten och FMV som lanseras vid årsskiftet.

Ett eko av 80-talet.

En världsnyhet i några dagar.

En ÖB som svär.

Och ett tecken på ett
försämrat omvärldsläge.

Underrättelseoperationen
väckte uppmärksamhet, men
vad gav den?

– Klara bevis på att Sverige
utsatts för en kränkning
av främmande makt, säger
ställföreträdande insatschef
Anders Grenstad.

Text Dag Enander/InfoS | Foto Jimmy Croona/ComCam och Försvarsmakten

8 dagar i

EN SOMMARDAG ÄR Kanholmsfjärden fylld med segel och motorljud. Fredagen den 17 oktober är den 35 kvadratkilometer stora fjärden nästan tom.

Men inte helt. Något finns där.

Något som inte ska finnas där. Och detta noteras.

Några timmar senare, klockan 17.10 släpps nyheten om misstänkt främmande undervattensverksamhet i Stockholms skärgård. Under en vecka följs operationen dygnet runt av svensk och internationell media, ibland på första parkett i skärgården. En som fick besvara medias frågor vid presskonferenserna var Anders Grenstad, ställföreträdande insatschef. Och han var med och drog igång hela operationen.

– På fredagförmiddagen gjorde en privatperson en observation i södra Kanholmsfjärden. När jag hade fått händelsen föredragen för mig, informerades jag ÖB. Då beslöts att vi skulle dra igång en underrättelseoperation över helgen.

– Normalt sett drar vi inte igång en sådan operation baserat på bara en observation, men liknande saker hade setts tidigare i år. Dessutom hade vi lätt tillgängliga förband i området. En marin övning hade just avslutats och en hemvärnsbataljon skulle öva i området. Sedan görs en ny observation på eftermiddagen, något som stärker oss i vårt beslut.

UPPMÄRKSAMHET – OCH URSÄKT

PÅ SÖNDAGEN tar operationen en vändning mot en mer strategisk nivå,

oktober

då en privatperson på Ornö ser och fotograferar något som kan vara en miniubåt. Därmed blir det konteramiral Grenstad som leder helgens tredje presskonferens. Då visas ett foto upp – ”jag fick loss det från säkerhetsgranskningen en knapp timme innan presskonferensen” – för att få in fler tips från allmänheten. På samma presskonferens visas ett sjökort upp med röda cirklar var observationerna gjorts. Problemet: fotot är inte taget där markeringen visar, utan någon distansminut bort. Därmed tvingas Anders Grenstad tillbringa några timmar med att be media om ursäkt för den felaktiga uppgiften.

– Det fanns eller finns ingen anledning för oss att placera markeringarna fel på sjökortet. Vad vi borde ha sagt var att observationerna vad gjorda i eller i närheten av de här områdena. Men det var mitt fel att det

des av Försvarmaktens egna sensorer. Den uppfyller de hårt ställda kraven för den högsta bedömningsnivån, bekräftad ubåt. Samtidigt är all information om ’hur, var och på vilket sätt’ kvalificerat hemligstämplad, då det kan avslöja vår förmåga och kapacitet. Men ingen som fått veta vad den observationen innebar har tvivlat på dess vikt och värde, understryker Anders Grenstad.

– Den observationen kan inte ifrågasättas ens av den störste skeptiker.

INTRESSANTA OBSERVATIONER

EN VANLIG VÅGBRYTNING eller kanske en kitesurfare: förklaringarna till det publicerade fotot har varit flera. Nu är det klarlagt att inte bara ett enstaka foto togs utan en hel serie, vilket gjort det möjligt att fastställa farkostens fart genom vattnet.

– Det sammantaget gör att den ob-

”Den observationen kan inte ifrågasättas ens av den störste skeptiker.”

skedde. Mitt fokus just då låg på att kunna publicera fotot. Oavsett hur medietränad man må vara så gäller det att vara fokuserad när man står i direktsändning inför ett 40-tal journalister, i synnerhet som jag då visste mer än vad jag fick svara på.

ETT AVGÖRANDE BEVIS

SÅ SNART underrättelseoperationen blåsts av fredagen den 24 oktober inleddes ett intensivt arbete inte bara inom Must och av Försvarmaktens underrättelsefunktioner, utan också med hjälp av andra myndigheter att analysera, bearbeta och ta fram en rapport över allt inhämtat material.

– Det har varit ett professionellt, myndighetsöverskridande arbete. Målet var att kunna presentera en första analys för ÖB så snart som möjligt. När vi kunde slå fast att en kränkning utan tvivel hade skett, informerades försvarsministern, statsministern och andra berörda parter.

Den avgörande observationen gjor-

servationen uppnår den näst högsta klassificeringsnivån tillsammans med minst två andra observationer.

Det nästan 100 meter långa botten-spåret då? Ett spår av en trälare eller möjligen ett ankare, enligt av media tillfrågade så kallade experter.

– Någon trälning har inte skett i området. Och visst, det kan vara ett ankare. Om det väger sex ton, saknar kätting och är format som en ubåt, säger Anders och småler.

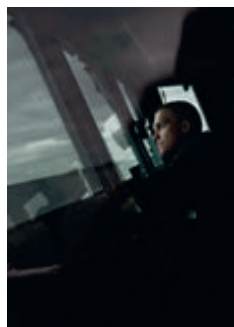
Han passar också på att ta kål på myten om att ubåtar inte lägger sig eller drar sig fram på botten.

– Det lärde vi oss redan på 1980-talet, att miniubåtar har en förstärkt köl för att kunna ligga på havsbotten och trycka sig fram. Det är inget konstigt. Våra svenska ubåtar kan också lägga sig på botten om det behövs.

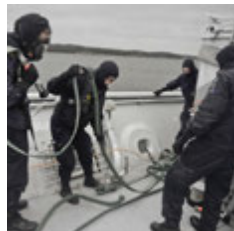
Den tredje observationen gjordes av en person som bott hela sitt liv i skärgården. I det gråa morgonljuset kunde personen se en ljuskägla i övervattensläge, ett ljussken som några

Bilden – på vad? En undervattensfarkost enligt experterna.

Det mänskliga ögat är fortfarande en viktig spaningssensor.

Skyddsövning under operationen.

Ställföreträdande insatschef Anders Grenstad fick medial träning.

Korvetten HMS Visby var ett av fartygen som deltog.

Vapeninsats var förberedd, här med sjunkbomber.

ÖB inför pressuppbådet efter att ha informerat försvarsutskottet den 21 oktober.

”Analysen av alla observationer fortsätter. Det finns fortfarande intressanta detaljer.”

sekunder senare är under vattenytan följt av en svart skugga under ytan. Mycket hade skärgårdsbon sett, men aldrig något liknande.

– Den observationen stämmer också exakt tids- och platsmässigt med en indikation hos våra sensorer som bara varade några sekunder.

LAGARBETET GAV RESULTAT

ALLMÄNHETENS IAKTTAGELSER och tips under underrättelseoperationen är en viktig del. Och i dag finns det något i nästan var svensks ficka som inte existerade under ubåtsjakterna för 30 år sedan.

– Dagens mobiltelefoner är fantastiska. De tar bra fotografier, det går att avgöra var fotona är tagna och du kan stå långt ut i skärgården och rapportera direkt, säger Anders Grenstad.

Han vill ändå lyfta fram några andra som direkt avgörande i ope-

ration Örnen och dess eftermäle – Försvarsmaktens personal.

– Det har varit ett lagarbete från ÖB genom hela Högvärteret ut till varje sjöman ombord på fartygen, till varje soldat som legat och observerat på öarna. Trots att vi inte övat de här sakerna på många år så har vi gjort så många rätt. I dag har vi färre sensorer än på 1980-talet men de vi har håller högre klass.

Resultatet av underrättelseoperationen fortsätter nu att bearbetas, allt för att sedan kunna se vilka kompetenser som behövs och vilka omprioriteringar som kan behöva göras.

– Det som presenterades den 14 november var en första rapport. Analysen av alla observationer fortsätter. Det finns fortfarande intressanta detaljer att titta närmre på, detaljer som tillsammans bara kommer göra oss säkrare i vår bedömning, säger Anders Grenstad. ◀

18 oktober.

19 oktober.

20 oktober.

21 oktober.

22 oktober.

"Om det är så som försvaret säger nu, en förmodad främmande undervattensverksamhet på svenskt vatten är det inte bra."

Statsminister Stefan Löfven (S) vid statsbesök i Finland den 20 oktober

"Finns det förmågor som man har större behov av än man trodde vid tidigare analyser, då får man se om man ska distribuera om. Men det är inte så att försvaret har lite pengar"

Vice statsminister Åsa Romson (MP) till TT den 20 oktober

"Att ubåtar finns i gränstrakterna är inte ett hot om krig, det tillhör deras arbete."

Veronica Svärd, Feministiskt initiativs försvarspolitiska skuggutskott i Expressen 21 oktober

"Vi har fått in ett tips om en ubåtobservation i Väneren. Hur kommenterar ni det?"

Kvällstidning till Försvarsmaktens vakthavande informatör 23 oktober

"En mindre ubåt har kränkt Sveriges territorium. Om detta råder inget tvivel."

ÖB Sverker Göranson på presskonferens 14 november

"Den kränkning som skett är grov och helt oacceptabel."

Försvarsminister Peter Hultqvist på samma presskonferens 14 november

"Vi kommer försvara vår territoriella integritet med alla till buds stående medel."

Statsminister Stefan Löfven på samma presskonferens 14 november

FAKTA: TIDIGARE KRÄNKNINGAR – ETT URVAL

UTÖ SEPTEMBER 1980: Tornet på en ubåt upptäcks utanför Utö. Ubåtsjaktshelikopter släpper knallskott samt sjunkbomb och jagaren Halland tas ur malpåse vid en katt-och-råtta-lek som varar i flera veckor, då den kränkande ubåten eller ubåtarna inte lämnar platsen.

GÅSEFJÄRDEN OKTOBER 1981: En sovjetisk ubåt går på grund i Karlskrona skärgård – vilket du kan läsa mer om på sidorna 52–53.

HÅRSFJÄRDEN OKTOBER 1982: Totalt 44 sjunkbomber fälldes under nästan två veckor då

en ubåt ansågs vara instängd i Hårsfjärden i Stockholms södra skärgård.

TÖREFJÄRDEN MAJ 1983: Min-sprängning i Luleå skärgård efter misstänkt ubåtskränkning.

KARLSKRONA AUGUSTI 1983: Ubåtsjakt i Karlskrona hamnbassäng med sjunkbombsfällning.

KARLSKRONA FEBRUARI 1984: 22 sjunkbomber fälls vid en ny ubåtsjakt.

TÖREFJÄRDEN JULI 1987: Ny misstänkt ubåt i Luleå

skärgård. Sjunkbomber och antiubåtsgranater fälls, ubåtsnät läggs ut men utan resultat.

HÄVRINGEBUKTEN JUNI 1988: Luftuppkok och ljud från en förmodad ubåt leder till vapeninsats i Oxelösunds skärgård.

BRÄMÖN AUGUSTI 1988: Svensk ubåt jagar främmande ubåt från Sundsvalls skärgård och söderut mot Åland.

HÄVRINGEBUKTEN 1992: Senaste svenska vapeninsatsen mot en misstänkt ubåt, då en torped avfyrades.

EXPERTENS ANALYS: UPPRIKTIGA BESKED KRÄVS

UNDER ÅTTA DAGAR i oktober kände många svenskar vibrationer från den resonanslåda som 80-talets ubåtskränkningar för evigt gröpte ur inombords. Till synes var den enda skillnaden att ljudet av helikoptrar för ubåtsjakt hade ersatts av en ettrig sak som transporterade runt Expressen, men vid sidan av det stod förmodligen en hel yngre generation och tittade förbryllat på uppståndelsen; Ryssland? I svenska vatten – och ÖB är så upprörd att han svär?

Denna förvåning – som bottnar i en tro att Sverige väl gör likadant – är något annat än Putinisternas varningar för både Nato-utvidgning och övningsverksamhet, men det är de enda linjerna som avviker från det som politiken slöt upp helt bakom, nämligen att det har hänt, att det ytterligare bekräftar det försämrade säkerhetspolitiska läget i närområdet och att det är helt oacceptabelt.

Så vad händer nu? Om något är helt oacceptabelt är det en slags röd

linje som måste följas upp av handling om den passerar, annars devalveras orden och vad ska man ta till nästa gång? Och om denna handling ska kunna genomföras så resolut som förespeglats har allmänheten upplysts noga om vad som saknas, på en detaljnivå som får vilken ingenjör på FMV som helst att tro på teknikintressets plötsliga genomslag i offentligheten.

Problemet är bara att vare sig regering eller opposition tilldelar den ekonomi som krävs, att Försvarsmakten har att väga av helheten i sitt underlag inför vårens försvarsinriktningsbeslut samt att regeringar av olika kulörer tenderar att prioritera kortsiktig och symbolisk handlingskraft (som belönar sig inom en mandatperiod) framför åtgärder som kanske påverkar säkerhet och förmåga mer, men på längre sikt. Det militära rådet just nu kräver sin pedagogik, men folkets bedömning är att man är trovärdig. Det manar till uppriktiga besked om sakens tillstånd.

Annika Nordgren Christensen
Försvarsdebattör

VAPEN

SMART SENSOR SOM SMÄLLER

KONTROLLERBARA MINERINGAR ÖKAR DEN SJÖMÅLSBEKÄMPANDE FÖRMÅGAN

För tio år sedan fanns det rörliga minspartrupper på alla sex amfibiebataljoner.

Nu är all kompetens samlad hos sensorplutonen på Bevakningsbåtskompaniet i Göteborg.

– Det fina med minsystemet M9 är att det finns ett antal kvalificerade sensorer i minan, säger Christoffer Blohm, kapten och chef för sensorpluton.

FÖR SNART 200 ÅR SEDAN dök de första svenska sjöminorna upp och för 100 år sedan började kustartilleriet att lägga ut fredsutlagda fasta mineringar. Efter andra världskriget byggdes minvapnet ut, ett antal minutläggare sjösattes under 1950-talet liksom minarbetsbåtar typ 500 under 1960-talet. Sedan skrotades det mesta, men inte allt. Med kompaniets strids-, tross- och bevakningsbåtar kan sensorpluton snabbt fälla och iordningställa ett mineringss område med M9-systemet.

– Det är ett mycket bra minsystem med både sensor- och verkandel, vilket gör att den går att använda som undervattenssensor utan givet eldtillstånd, säger Christoffer Blohm.

Han vet att just ordet mina är laddat och betonar att det inte handlar om stora fält med okontrollerbara minor.

– Vi kan visserligen i yttersta fall göra mineringen okontrollerbar, men vid normal användning är det operatören som bestämmer när och hur minan eller minorna ska sprängas.

I Försvarsberedningens rapport som presenterades i våras efterfrågades en ökad sjömålsbekämpande förmåga hos Försvarmakten, något som M9-systemet tillsammans med Robot 17 är exempel på.

– Det vi behöver mer av är utbildad personal. Minorna finns men vi är lite för få som kan hantera dem. ◀

Christoffer Blohm, chef för sensorpluton.

Text & foto **Dag Enander/InfoS**

"RESERVOFFICERARNA HAR EN JÄTTESTOR BETYDELSE I EN SÅDAN HÄR ÖVNING"

I slutet av november avslutades den två veckor långa stabsövningen Dagny. Bland deltagarna fanns många reservofficerare, något som är nödvändigt enligt Roland Ekenberg, utvärderingsansvarig för övningen.

– Om de inte övas kontinuerligt så tappar de i värde. Därför är det så viktigt att de är med.

SEDAN 2009 HAR DAGNY genomförts i syfte att öva operativ och taktisk ledning. Den här gången låg fokus på insatsledningen och dess funktioner under ett spelat men hemligt scenario, som pågick dygnet runt nästan två veckor.

För att kunna bemanna alla befattningar i alla typer av staber under en sådan tidsrymd kräver extra personella resurser, i det här fallet i form av reservofficerare och hemvärnspersonal.

– I och med att vi övar en del av vår krigsorganisation är det viktigt att vi får in kunskap och redundans. Här har reservofficerarna en jättestor

betydelse i alla typer av staber, då de kan bekläda viktiga funktioner i arbetet, säger Roland Ekenberg.

Som utvärderingsansvarig är han nöjd med hur övningen gick, främst med hänsyn till förståelsen för övningens operativa och taktiska processer. Dessa var också var en av fokuspunkterna i årets övning.

– På det stora hela det gick väldigt bra, det fanns ett stort engagemang och inlevelse. Jag upplever att många deltagare har nått de personliga målsättningarna liksom förbandens.

Samtidigt betonar Roland Ekenberg att den här typen av övningar måste ske med regelbunden periodicitet för att ge något när det gäller att leda förband i en insatsorganisation.

– Personligen skulle jag vilja se att fler enheter deltar, vilket skulle ge en ännu större utveckling. <

Text **Dag Enander/InfoS**

Illustration **Mats Jerndahl**

Roland Ekenberg.

VAD TYCKTE DU OM DAGNY14? FORUM FRÅGADE TRE RESERVARE

"Det är en otroligt viktig övning för att öva metoder och

processer med avseende på nationellt försvar. Jag deltar för tredje året och kan se en tydlig, positiv utvecklingskurva för oss på J3."

Per Samuelsson
– dubblade som MarkOp och FARB i JOC:en

"Det här är första övningen för mig i den här funktionen.

Vi har inte haft så mycket lufttrumssamordning att genomföra, eftersom syftet var att öva dem på operativ nivå och min funktion finns i den taktiska staben. Men det har varit mycket intressant att vara med och jag har lärt mig en hel del om vad som sker inom vår stab."

Maria Holmström
– RC Luft/JACC

"En positiv, jätterolig och viktig övning där kopplingen

till civila aktörer var väl integrerad. På så sätt belystes det ömsesidiga beroendet mellan Försvarsmakten och det övriga samhället. Sedan har det vara bra att kunna arbeta i tväskift, det vill säga dygnet runt."

Fredrik Ax – J9 i JOC:en

ETT VÄL UNDERBYGGT UNDERLAG

Den 15 maj lämnade försvarsberedningen sin rapport "Starkare försvar för en osäker tid". Sedan dess har Försvarsmakten arbetat med sitt underlag som ska lämnas in till regeringen den 16 december.

– Det har varit ett omfattande arbete som engagerat stora delar av Högkvarteret under hösten, säger Fredrik Robertsson, Försvarsmaktens planeringschef.

NÄR DET HÄR SKRIVS arbetas det fortfarande febrilt med underlaget, för det är ingen enkel uppgift: i underlaget ska Försvarsmakten redovisa hur man utifrån de ekonomiska försättningar som fastslogs i planeringsanvisningarna till Försvarsmakten avser öka den operativa förmågan genom förslag avseende utveckling av krigsförband, personalförsörjning samt materielförsörjning och logistik.

I underlaget ska samtliga enskilda krigsförband redovisas, vilka viktigare materielsystem som föreslås införskaffas, modifieras eller skrotas fram

till år 2020. Dessutom ska förslag ges på hur stridskrafterna fortsätter utvecklas i perioden 2021 till 2024.

Personalförsörjningsfrågan ska också belysas utifrån den grundläggande utbildningen som försvarsberedningen föreslog, vilken omfattar både grundläggande militär utbildning och befattningsutbildning. Dessutom ska Försvarsmakten redovisa sitt totala personalbehov i olika personalkategorier samt årsvis rekryterings- och avvecklingsbehov för dessa under åren 2016-2020 samt 2021-2024.

Underlaget kommer sedan utgöra underlag för regeringens kommande försvarspolitiska inriktningsproposition, som förväntas läggas fram i vår med ett förväntat försvarsbeslut av riksdagen någon gång under 2015. Den inriktningen kommer sedan bli styrande för Försvarsmaktens fortsatta utveckling från 2016 och ett antal år framöver. ◀

Text **Dag Enander/InfoS**

Foto **Therese Timpson/LedR**

Försvarsmaktens planeringschef, Fredrik Robertsson.

**LÄS MER PÅ
FORSVARSMAKTEN.SE
OCH EMILIA!**

INSYN I

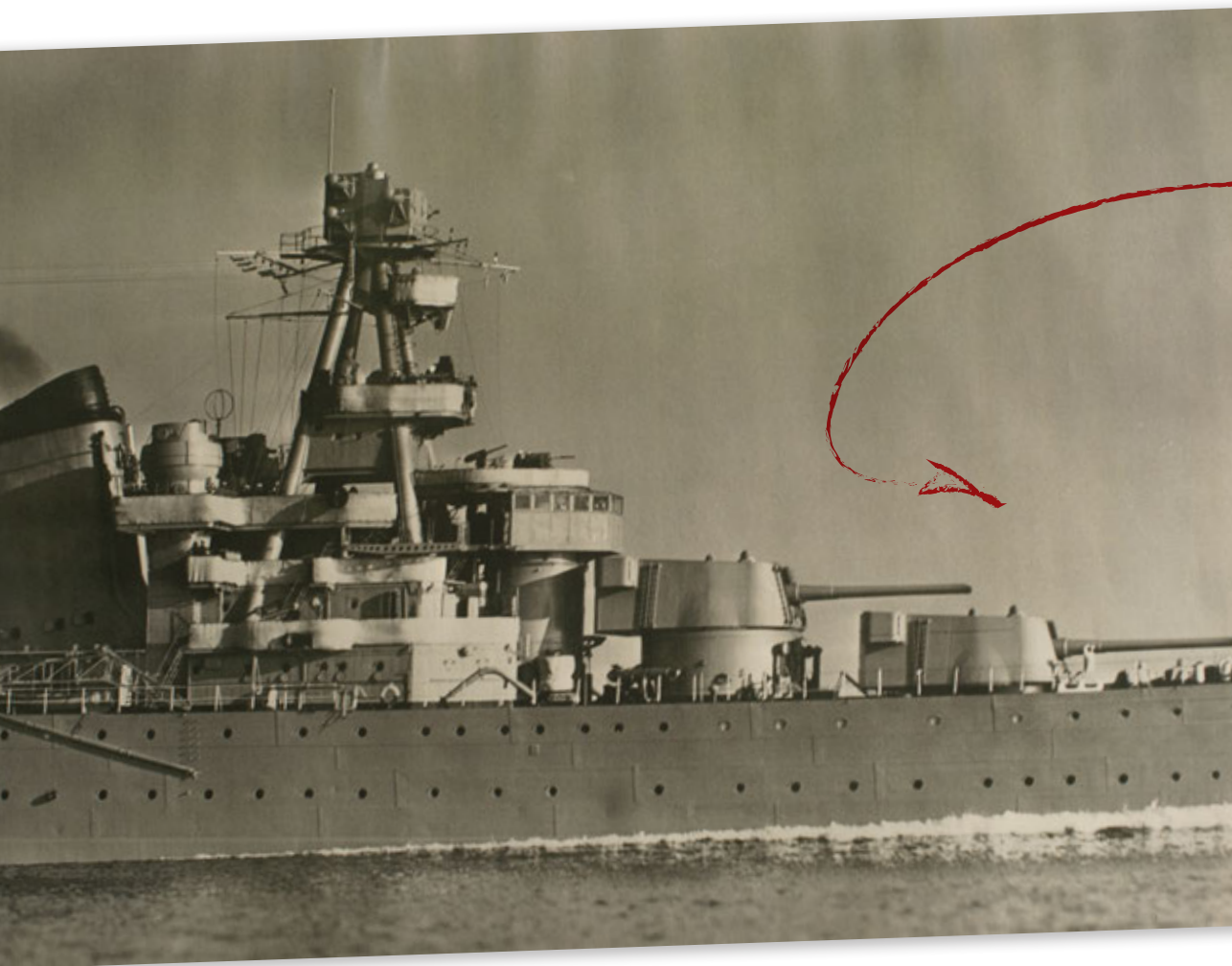
DEN

HEMLIGA

HISTORIEN

Vad är väl ett arkiv hos en myndighet?
Det kan vara tråkigt ... och trist ... och alldeles underbart!
I alla fall om det handlar om den militära
underrättelse- och säkerhetstjänsten Musts arkiv.
Försvarets forum har lyckats lyfta på sekretessen och kan
visa upp nio saker med en fascinerande historia.

SOVJETISKT SJÖFYND

Någonstans på en svensk strand spolades det här sjökortet upp på 1980-talet. Det visar sträckan Vytegra-Sjeksna, det vill säga Volga-Östersjökanalen och är tydligt använt med inritade blyertsanteckningar. Fyndet överlämnades korrekt till polisen och sedermera till Must. Men upphittaren blev inte lottlös: det fanns och det finns fastställda taxor för inlämnade sjöfynd.

SKÄRPT, RAGNAR!

Fotot från 1938 visar den sovjetiska kryssaren Kirov och är taget från den finska ön Seitskäri i Finska viken. Där står svenske Ragnar Thorén med sin egenkonstruerade långdistanskamera och fotograferar ett fartyg bortom horisonten, över 30 kilometer bort. Skärpan är så bra på originalfotografierna att enskilda sovjetiska sjömän kan urskiljas på Kirovs däck!

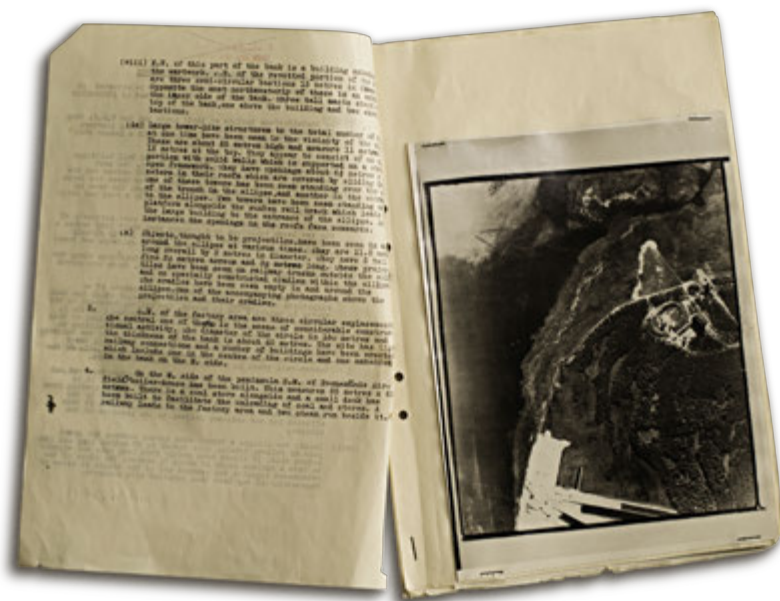
Efter kriget fortsatte Ragnar Thorén arbeta för FOA, Försvarets forskningsanstalt fram till sin död 1992. Ragnars bror Torgil var för övrigt den förste chefen för FRA, Försvarets radioanstalt.

TRÄLARE I ARKIV

På varje svenskt handelsfartyg fanns det förr en kamera avsedd för en sak: fotografera alla fartyg – främst fiske- och handelsfartyg – i Östersjön som kom från något av Warszawapaktsländerna. Filmerna framkallades av underrättelseavdelningen hos den militära underrättelsetjänsten och granskades: "Vilket fartyg? Var befann det sig när fotot togs? Vilken hamn sågs den senast i?".

Allt registrerades och katalogiserades, från sent 1940-tal och i minst 30 år framåt. På så sätt kunde mönster skönjas över vilka fiskebåtar med imponerande antennskog som oftast sökte nödhamn i närheten av svenska skyddsområden.

MED MÅNEN SOM MÅL

1630 landsteg Gustav II Adolf här, men det är inte därför den tyska halvön i Östersjön Peenemünde tilldragit sig den militära underrättelsetjänstens intresse. Nej, här utvecklade Nazi-Tyskland långdistansraketer V1 och V2, något som beskrivs i fototolkningsrapporten överlämnad till Musts föregångare från de allierade.

V2-raketens fader, Wernher von Braun arbetade efter kriget för amerikanarna och utvecklade NASA:s Saturn-raketer – de som 1969 gjorde månlandningen möjlig.

BANDAT BEFÄL

Man kan gissa att Anatolij Gusjtjin inte var så sugen på att prata först när han kom ombord på HMS Västervik. Ändå blev det sammanlagt åtta kassetband med inspelade förhör där han redogjorde för hur han som fartygschef för U 137 kunde sätta sin 56 meter långa ubåt på grund – långt in i Karlskrona skärgård. De bandade förhören, på helt vanliga C90-kassetband hamnade så småningom i Musts arkiv. Vad de innehåller? En massa förklaringar om hur U 137 kunde tro att de var utanför Bornholm och inte alls på en undervattenssten i Gåsefjärden.

KOLL PÅ
FEMTEKOLONNARE

Musts arkiv skräcker sig tillbaka till 1937 men det finns arv från Generalstabens arkiv 1930. Det här är troligen den äldsta handlingen i arkivet: "Förteckning över åren 1929 och 1930 indragna, försvarsfientliga tryckta skrifter". Ett exempel på broschyr som beslagtogs var "Varför ligger du i lumpen?", utgiven av Sveriges kommunistiska ungdomsförbund.

Under andra världskriget höll Musts föregångare noga ögonen på både kommunistiska och nazistiska organisationer som försökte infiltrera Krigsmakten (så hette Försvarsmakten före 1975).

B SOM I BIRGER

1961 blev han chef för B-kontoret, 1965 chef för det sammanslagna B- och T-kontoret, vilket blev IB.

Birger Elmer är ett av svensk underrättelsetjänsts stora namn – till och med omnämnd i Jan Guillous böcker om Carl Hamilton som dennes chef, Den Gamle.

Men varför B- och T-kontor? Svaret är närmast komiskt enkelt: B som i Birger, T som i Thede Palm – respektive underrättelsekontor fick sitt prefix av begynnelsebokstaven i förste chefs förnamn.

Från journalkortet (det här var lite före Prio) kan man utläsa att Birger Elmer tjänade 2335 kronor i månaden 1959, vilket motsvarar 27 400 kronor i dagens penningvärde.

15/9 1930

K. titeln: "Om kriget bröt ut i morgon", och undertecknad: "Sveriges

uttryckande unga arbetare och småbönder!",
1900 tryckt skrift med titeln: "Man

en Å samma tryckeri år 1929 tryckt skrift med titeln: "Man
...skanet. N:o 1. 1929",

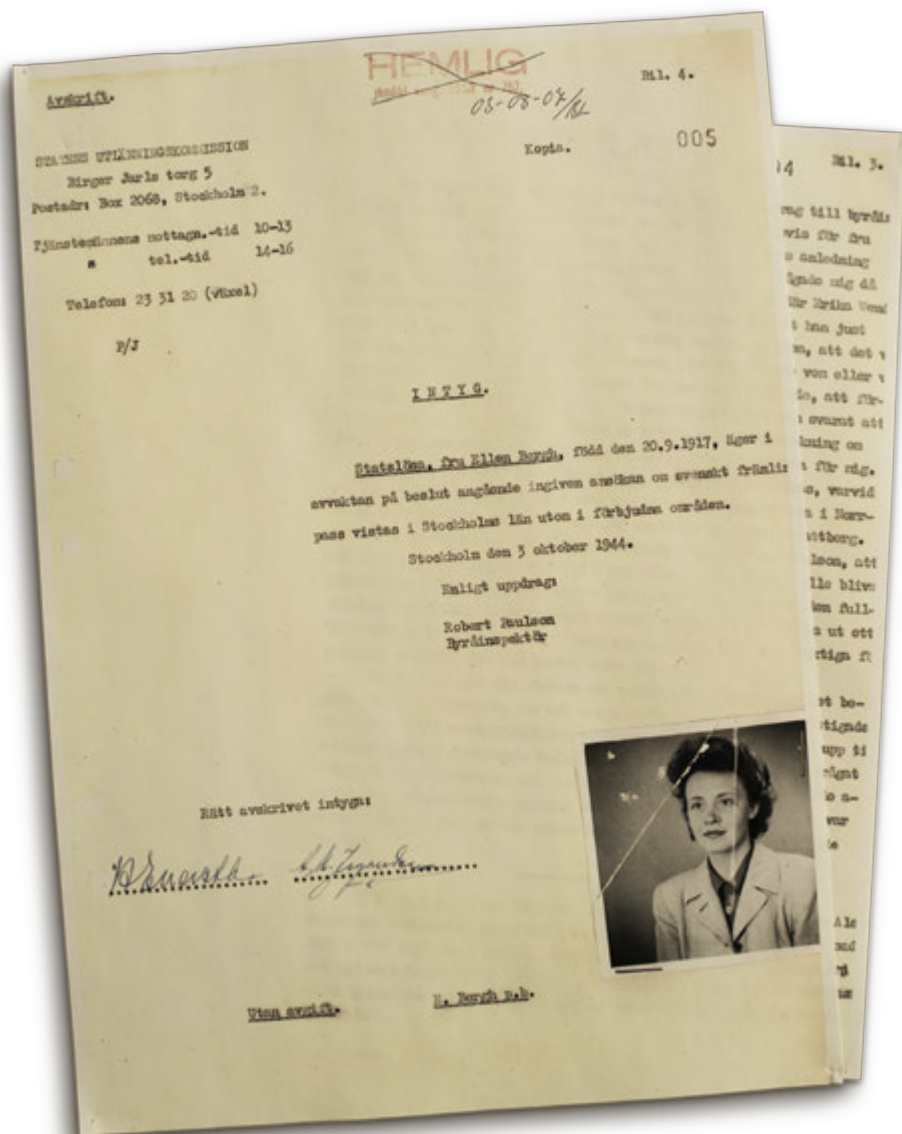
bladet. Årgång 4. Organ för militärmanuskript. 1923 tryckt skrift med titeln: "Ma

en Å samma tryckeri år 1929 tryckt skrift...

bladet. Årgång 4. Organ för militärmanuskrifver.

Organ för militärmanuskript
tryckeri år 1929 tryckt skrift med titeln: "M"

[illegible]

EN SPION BLAND FIENDENS SPIONER

Hon arbetade som sekreterare vid den militära underrättelsetjänsten Abwehr på den tyska legationen i Stockholm mitt under brinnande världskrig – men i själva verket var Erika Wendt värvad av Helmut Ternberg på Försvarstabens C-byrå som spion för Sverige. Som sådan kunde hon lämna ovärderlig information till svenska underrättelsetjänsten. Hennes största bedrift var att memorera meddelanden skickade med de tyska krypteringsmaskinerna, vilka sedan kunde användas för att knäcka maskinernas koder. 1944 ombads hon återvända till Tyskland. Då insåg den svenska underrättelsetjänsten att hon var röjd och gömdes i den ångermanländska byn Backe under namnet Ellen Bergh. Den som röjt henne var byrånspektören Robert Paulson på Statens Utlänningskommission, som angav flyktingar för tysk räkning. Efter kriget dömdes han till ett villkorligt fängelsestraff för detta men vidhöll sin oskuld ända till sin död 1961. Erika Wendt arbetade senare som översättare och skrev sina memoarer 1993 i boken Kodnamn Onkel. 1998 belönades hon med SÄkerhetspolisens förtjänstmedalj i silver, som på baksidan har inskriptionen "DU EN AV OSS". Erika Wendt dog 2003.

TUNG LÄSNING

Fem kilo tung tack vare de stålklädda pärnarna (så att boken ska sjunka i havsdjupet) är den tyska signalchifferboken från 1940 verkligen tung läsning. Här finns nämligen alla koder för tyska Kriegsmarine under andra världskriget, uppdaterade till juli 1944. Hur den kommit i Musts ägo är lite oklart, men att T-kontoret varit inblandade syns på överlämnanderapporten: ett rött stämpelstreck i kanten var deras diskreta signatur.

” Offentlighetsprincipen gäller även för Must. ”

Allt är hemligt.

Inget får komma ut.

Två inte ovanliga missuppfattningar om Musts arbete och arkiv.

– Offentlighetsprincipen ger allmänheten och massmedia rätt till insyn i den offentliga verksamheten genom bland annat rätten att få ta del av allmänna handlingar, säger Gunnar Carlsson, arkivarie på Must.

Egentligen är det ganska självklart att Tryckfrihetsförordningen som ger alla svenska och utländska medborgare rätt att få tillgång till allmänna handlingar – under förutsättning att de inte är

sekretessbelagda – gäller även Must. Lika självfallet är det att en nations underrättelse- och säkerhetstjänst inte kan visa upp sina arkiv hur som helst.

– Därför är Must egen arkivbildare vad avser underrättelse och säkerhetshandlingar enligt lagen om försvarsunderrättelsetjänst. Arkivbildare är fackspråk för att Must har ett eget arkiv för sina handlingar. Övriga handlingar registreras och arkiveras vid Högkvarterets centralexpedition, säger Gunnar Carlsson.

Hos Must finns flera arkiv, där såväl äldre som moderna

handlingar förvaras. Arkiven följer de organisatoriska förändringar som genomförs inom Försvarsmakten under årens lopp.

– De äldsta arkiven tillhör den militära säkerhetstjänsten och innehåller handlingar från 1937. För den militära underrättelsetjänsten finns handlingar från 1971 och framåt. Försvarsavdelningarna och reseattachéerna är egna arkivbildare. Handlingar från 1981 och framåt återfinns i dessa arkiv, säger Gunnar Carlsson.

De äldre arkiven, försvarsavdelningarna (1858–1980) och den militära underrät-

telsetjänsten (1905–1970) är överförda till Krigsarkivet för förvaring. Här kan också forskare efter prövning ta del av handlingarna, något som offentlighets- och sekretesslagen reglerar. Handlingarna i Musts arkiv kan som mest sekretessbeläggas i 70 år, men en fråga om utlämning provas i varje enskilt fall.

Gunnar Carlsson, arkivarie på Must.

ETT FÖRÄNDRINGSARBETE FÖR FRAMTIDEN:

FÖRSVARSMAKTENS ROLL I EN ANNORLUNDA VÄRLD

Under de kommande åren kommer arbetet med Roller och relationer intensifieras. Ett arbete där svåra frågor måste få svar.

Därför besöker nu informationsdirektören Erik Lagersten förbanden för att diskutera hur arbetet går. Försvarets forum tog tåget till Skövde och tjuvlyssnade.

VARJE ÅR GENOMFÖRS ett antal statistiska mätningar kring vilket förtroende svenskarna har för olika myndigheter. I toppen återfinns Konkurrensverket och Lantmäteriet, medan jumboplatsen innehas av Arbetsförmedlingen. Strax däröver, men fortfarande i botten ligger Migrationsverket, Försäkringskassan och tyvärr Försvarsmakten.

– Antalet konflikter som finns i och påverkar vårt närområde är fler än någonsin. Problemet är att vi inte har allmänhetens förtroende, säger Erik Lagersten till åhörarna som just i dag består av förbands-, stabs- och informationschefer från de västgötska förbanden P4, F7, K3, MSS och TrängR.

Men förtroende är en färskvara. De statistiska mätningarna visar att myndigheter och institutioner kan röra sig både upp och ner när det gäller förtroende. En myndighet som bara på några år gjort en resa från botten till en tredjeplats är Skatteverket.

– Den resan ska vi också göra. Det ska vara kristallklart vilken roll Försvarsmakten ska ha för funktion i en demokratisk stat. Våra tillkortakommanden ska inte vara dimensionerande, vi ska vara på det klara med våra svagheter men vi får inte drunkna i

dem, säger Erik Lagersten med eftertryck.

Han menar att den enskilde medarbetaren kan klargöra sin egen funktion för sina vänner, men har svårt att förklara Försvarsmaktens roll i samhället.

– Vår rekrytering kommer bara fungera om de som söker sig till oss har ett förtroende för Försvarsmakten, i synnerhet när det gäller vår kärnuppgift.

Den kärnuppgiften är allt mer konkurrensutsatt av andra aktörer, där polisens Nationella insatsstyrka är ett exempel: På deras hemsida slår de fast att de är *”samhällets yttersta resurs... insatsstyrkan ständigt beredda på att det värsta tänkbara ska inträffa.”* och *”vid allvarliga händelser utomlands, till exempel naturkatastrofer eller krigsutbrott, där svenskar finns bland de drabbade kan Nationella insatsstyrkan medverka”*.

Att hitta svaren på frågorna vilka vi vill vara, hur vi vill uppfattas och hur vi uppfattas är inte lätt. Men det måste gå. Och som med allt förändringsarbete börjar det med det som är närmast: oss själva.

– Det är först och främst vår egen självbild som måste påverkas de kommande två åren,

därefter politikernas och allmänhetens bild av oss. Men visst, det är ett gigantiskt avstånd mellan vad allmänheten tror att vi kan åstadkomma, vad vi själva skulle vilja kunna och inte minst, vad politikerna beställt. <

Text **Dag Enander/InfoS**
Illustration **Mats Jerndahl**

Informationsdirektör Erik Lagersten i Skövde.

ÖVNING

ÖGON BLICK

Försvarsmakten fick
100 miljoner kronor till
utökad övningsverksamhet
under hösten.
Här är bästa bilderna.

LOMBEN, ÖVERKALIX. TORSDAGEN DEN 13 NOVEMBER 15.08.

Jägaraspirant på övning.

FOTO: MATS CARLSSON/I 19

**HAMNGATAN, STOCKHOLM.
FREDAGEN DEN 14 NOVEMBER
13.58.** Från Kavallerikasern
på Lidingövägen till
riksdagshuset, slottet och
andra platser i centrala
Stockholm gick Livgardets
livbataljon till fots – och bjöd
stockholmarna på utmärkta
Instagram-, Facebook- och
Twittermoment.
FOTO: NIKLAS EHLÉN/COMCAM

SLITE HAMN, GOTLAND. LÖRDAGEN DEN 15 NOVEMBER 16.28

Efter några dagars övning ersatte besättningar från tredje stridsvagnskompaniet på I 19 sina kollegor från P 4.

FOTO: JESPER SUNDSTRÖM/I 19

TOFTA SKJUTFÄLT, GOTLAND. TORSDAGEN DEN

13 NOVEMBER 10.14

För ett drygt år sedan skeppades 14 stridsvagnar av modell 122 över till Gotland för att magasineras. Nu flögs delar av Wartofta kompani på P 4 till Sveriges största ö, för att rulla ut stridsvagnarna ur förrådet och provskjuta med dem.

FOTO: JOAKIM ELOVSSON/P 4

**NÅGONSTANS I NORRLAND.
LÖRDAGEN DEN 15
NOVEMBER 11.38**

Under nio dagar pågick övningen Höstlöv i Bodenområdet. Totalt deltog cirka 700 soldater och officerare från Artilleriregementet, Norrbottens regemente och Första helikopterskvadronen.

FOTO: MATS CARLSSON/I19

VISBY HAMN, GOTLAND. FREDAGEN DEN 10 OKTOBER 14.34. Eskorterad av HMS Sundsvall, en rote Gripen och en stridsbåt 90 löpte M/S Gotland in i hamn. Ombord på den HVU (High Value Unit)-klassade färjan fanns flera hundra amfibiesoldater som under några dagar övade stridsskjutning på Tofta skjutfält. **FOTO: DIDRIK BOOK/AMF 1**

FJÄLLGATAN, STOCKHOLM. LÖRDAGEN DEN 15 NOVEMBER 12.29. Det är kanske bästa utsiktsplatsen över Stockholm, men det var knappast därför som en Robot 70-grupp från Lv6 grupperat på Söders höjder. Nej, här handlade om att öva försvar av viktiga byggnader mot fientligt lufthot. **FOTO: STEFAN BRATT/LV6**

**MALMÖ AIRPORT, MALMÖ.
LÖRDAGEN DEN 11 OKTOBER 08.47**

Från Sveriges fjärde största flygplats går det att flyga till städer som Tuzla och Skopje, städer där svenska soldater tjänstgjort. Men den uniformerade duon på bilden är inte på väg dit – istället deltar de i Hemvärnets beredskapsövning.

FOTO: JAN BOHMAN/P 7

BESÖKET

BERGRUMMET I BÅLSTA:

ALLTID ALERTA

Här är ständigt någon vaken. Och här ser de allt. Även det och de som inte vill synas. Det här är det första – och sista reportaget från stridsledningscentralen utanför Stockholm.

Text **Dag Enander/InfoS** | Foto **Niklas Ehlén/ComCam**

TREKVART MED BIL väster om Stockholm ligger Bålsta. Här bor 14 000 invånare, här finns ett grustag och ett Lasse Åberg-museum. Och någonsans, under gråberget och bakom tjocka pansardörrar, en stridsledningscentral – en av de hemligaste platserna i Försvarsmakten.

Hit har aldrig en tidning tidigare getts tillträde. Inte förrän nu, och bara Försvarets forum.

Sedan 1960-talet har det bedrivits verksamhet i berget och bakgrunden är nedskjutningar-

na av den svenska DC-3:an och Catalinan 1952.

– Det tydliggjorde att Sverige inte hade uppsikt på luftrummet runt sina gränser. Därför inleddes då en kontinuerlig övervakning av luftrummet. Sedan dess har alltid en stridslednings- och luftbevakningsofficer, en ”strilare” varit vaken och med ögonen på skärmarna, säger Magnus Tillby, stridsledning- och luftledningsbataljonens chef.

I fredstid är några av strilbataljonens uppgifter att leda incidentberedskapen, leda all flygtid

för Gripen vilket innebär nästan 10 000 flygtimmar årligen samt utbilda, öva och förbereda bataljonens krigsförband. Årligen följer man cirka 2 miljoner flygplansrörelser, 1 250 000 färdplaner för flygplan och beordrar 250 beredskapsstarter med jaktflyg. Av de 250 är ett 50-tal skarpa, det vill säga flygningar där det finns något extra intressant att titta närmre på. För stridsledningsbataljonen är det alltid på allvar.

– Vi är hela tiden ett insatt insatsförband, säger Magnus Tillby

Ständigt med ögonen på skärmarna: Pam Brown och Martin Bergström är två av medarbetarna vid stridsledningscentralen.

BESÖKET

och visar vägen in till där stridsledningskompaniet sitter.

I ETT CALL CENTER-LIKNANDE rum med några ljuddämpande skiljeväggar sitter ett antal av stridsledningskompaniets medarbetare. Här är den huvudsakliga uppgiften att alla dygnets timmar, året runt jobba med incidentberedskapen.

– Kompaniets tre plutoner är fördelade på luftbevakning, flygstridsledning och samband. Luftbevakningspluton är luftens passkontroll, här

färggranna markeringar.

– Det här är luftläget över och runt våra gränser just nu. Som luftbevakningsledare ser jag till att allt vi ser som flyger har en märkning, säger Stefan.

Luftbevakningsledaren är också den som förser jaktledaren med underlag för beslut om incidentflyget ska starta eller inte. Och beslut fattas hela tiden av den kvalificerade personalen – datorerna sköter spårningen av flygplanen medan det är människorna som fattar de avgörande besluten.

dra ner deras betyg.

– Det intressanta med jobbet är att det är på riktigt hela tiden. Och sammanhållningen mellan strilare är speciell, säger Stefan Winkler.

Det kan vara en förklaring till att nästan varje personalrad i stridsledningscentralen är tillsatt.

– Vi söker alltid kompetent personal, men nyckelordet är kompetens. Liksom våra sensorer och programvaran bakom skärmarna håller internationell toppklass, så måste de som sitter framför skärmarna vara lika duktiga, säger Magnus Tillby.

”Den civila världen ser de som vill synas. Vi ser även de som inte vill synas.”

upptäcks och förhindras brott mot tillträdesförordningen. Flygstridsledningsplutons viktigaste uppgift är incidentberedskapen och sambandsplutonen är slutligen de som ansvarar för sambandet, säger Fredrik Löfqvist, kompanichef.

Med ögonen på de matta bildskärmarna sitter en av Fredriks kollegor, Stefan Winkler och arbetar. Just i dag är hans uppgift att vara luftbevakningsledare. På hans skärmar syns en karta över Sverige med omnejd, fylld av små

Några stolar bort finns sambandsledningen, vars uppgift är att samverka mellan ledningscentral och de plan som är i luften.

– Uppdraget är att ligga ett steg före och tilldela radio- och data-länksresurser till flygstridsledaren och jaktledaren, säger Fredrik Löfqvist.

Han, Stefan och de andra i stridsledningskompaniet menar alla att de måste ha Försvarsmaktens mest intressanta jobb. Inte ens faktumet att deras arbetsplats saknar utsikt tycks

I MEDIA HAR DET de senaste åren ibland framställts som om Stefan, Fredrik och de andra i stridsledningscentralen missat främmande makts flygningar och att de skulle vara förvånade över en ökad aktivitet över Östersjön.

Helt fel, säger de med enig röst.

– Att alla parter ökat sina flygningar kring och över Östersjön har vi noterat sedan en längre tid tillbaka, liksom att beteendemönstret förändrats, säger Stefan Winkler.

– Och vi ser allt. Hela tiden. Den civila luftfartsvärlden ser de som vill synas. Vi ser även de som inte vill synas, säger Fredrik Löfqvist. ◀

”Som luftbevakningsledare ser jag till att allt som flyger har en märkning.” Säger Stefan Winkler.

”Vi söker alltid kompetent personal, men nyckelordet är kompetens.” Säger strilbataljonens chef Magnus Tillby.

ETT KLIV I LIVET

Fyra år i Försvarsmakten. Ett år i den operativa reserven. Nu tar amfibieskyttesoldaten Emil Wrede nästa steg i livet. Ett stort steg som gör många ängsliga.

– Det ska bli spännande.

Men jag är inte nervös.

EN MINUT ÖVER sju parkerar Emil på grusparkeringen på Berga, kliver ur och rättar till den gröna baskern. I dag har han sällskap av Bastian som glatt kutar runt bilen innan hunden lugnar ner sig.

Det har varit en hektisk höst för Emil och kollegorna på Amfibieregementet: extraövning på Gotland, underrättelseoperation och en marin höstövning. Men det är inte slut än. I logement 25 på 204:e amfibieskyttekompaniet står packningen redo: nu väntar några dagars övning för kompaniet i Kvarn. Medans kollegorna droppar in och kärvliga träningar utväxlas så tar Emil fram den väl använda vikkåsan och dricker en av dagens koppar kaffe.

– Fem i åtta var det uthämtning av vapen i kasunerna. Läge att skynda på, säger en kollega.

Emil sitter kvar vid bordet medan soldatkompisarna börjar bära ut utrustningen till den väntande bussen.

Han ska nämligen inte med till

EMIL WREDE

Ålder: 27 år.

Familj: Sambon Helena Adler, hunden Bastian (en Nova Scotia duck tolling retriever, "vi säger bara tollare") och ny högljudd familjemedlem från den 16 december.

Favoritprogram på TV: "South Park eller vad som helst Helena gjort".

Visste du att? Emil kommer från skånska Vittsjö, liksom Gustav Fridolin och Fredrik Ljungberg.

PRESSTOPP!
ÄVEN SMÅ AMFIBIER ÄR SNABBA:
DEN 3 DECEMBER FÖDDES FOLKE,
50 CM & 3400 GR.
FÖRSVARETS FORUM GRATULERAR
EMIL OCH HELENA!

Kvarn och öva.

– Den 16 december är det beräknat att jag ska bli pappa. Därför stannar jag här. Det är spännande att bli pappa, spännande men inte nervöst. Min sambo Helena är mycket mer nervös. Hon är nog lite arg för att jag inte är nervös, säger Emil och skrattar.

De vet att de ska få en kille och har diskuterat hur han kommer att se ut och vilken personlighet han kommer att ha.

– Den lär vara envis och bestämd. Envisa är vi båda två men Helena är mer bestämd. Jag tycker jag har ganska bra koll på vad det innebär att bli pappa.

ISTÄLLET FÖR KVARN väntar andra arbetsuppgifter för Emil och några andra kollegor som av olika skäl inte kan åka med. Vid morgonens orderuttag förklarar kompaniets tekniska chef att ett antal stridsbåtar ska genomgå 200-timmars service. Dessutom ska båtarnas tunga kulsprutor ses över, vilket faller på Emils lott. Det passar perfekt i dag då han är den ende i gruppen som kan göra översyn av 12,7 mm-kulsprutorna.

Men hur ser egentligen en vanlig dag ut för en amfibieskyttesoldat?

– Det finns inga vanliga dagar. Varje dag är den andra olik. Det är en sak som gör att jag uppskattar det här jobbet så mycket. Det och gemenskapen, säger Emil.

Han gjorde värnplikten 2007 på Amf 1, ryckte ut 2008 och jobbade med att köra hjullastare. Två år senare ringde hans gamla plutonchef och rekryterade tillbaka honom till ett liv innanför stängslet.

– Det har jag inte ångrat, även om det ibland kan vara väldigt omständigt i Försvarsmakten, säger Emil medans han plockar isär kulsprutan efter en snabb blick i handboken.

Resten av dagen är vikt åt kulsprutevård. Därefter blir till att hjälpa den ställföreträdande plutonchefen med kompetensskjutningar på Ak 5C och pistol 88 under resten av veckan för de kollegor som ska åka med ME04 till Adenviken efter nyår.

Sedan väntar de tio föräldradagar-

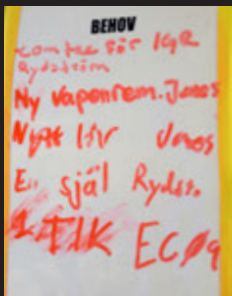
Emil sprättar bort SWEDEN-märket från M/90 L-jackan.

"Varför jag sprättade? Jag är ju inte på internationell insats", säger Emil.

Emil och kollegan Ida Lindström ger kulsprutorna lite omvårdnad.

Kollegial humor.

na och en efterlängtdad juledighet.

NYLIGEN FLYTTADE Emil och Helena till ett hus i Bro norr om Stockholm, vilket gör att det nu är över åtta mil enkel väg till jobbet för Emil. Lite i längsta laget men det finns ett förband bara en mil bort.

– Jag har sökt transport till Livgardet i februari, det ska bli rätt skönt om det går igenom. Då får jag se om de är lite finare och bättre som myten säger. Med cykelavstånd hem blir det också lättare att hjälpa till hemma när vi blivit tre. Jag uppfattar Försvarsmakten som en förstående arbetsgivare när det kommer till föräldraledighet. Många av mina chefer är ju föräldrar själva så det vet hur det är. Och för mig och Helena är det ganska självklart att dela lika på föräldraledigheten. Jag ser fram emot nästa höst då jag ska vara pappaledig, säger Emil Wrede. <

120 000 SVENSKA BARN FÅR NYA FÖRÄLDRAR VARJE ÅR

I samband med barnets födelse betalas tillfällig föräldrapenning ut för tio arbetsdagar. Vid gemensam vårdnad har föräldrarna rätt till 240 dagar var med föräldrapenning. Av dessa är 60 dagar reserverade för vardera föräldern. Ansökan om föräldraledighet ska ske två månader innan planerad ledighet hos din arbetsgivare. Sedan 2006 är det förbjudet för arbetsgivare att missgynna föräldralediga män eller kvinnor. Föräldraledighet får inte leda till sämre löneutveckling eller på annat vis sämre arbetsvillkor än vad

personen hade före föräldraledigheten.

Försvarsmakten och arbetstagarorganisationerna har sedan 1 oktober 2014 ett avtal om föräldralön. Försvarsmakten betalar ut föräldralön under föräldraledigheten oavsett hur många dagar som tas ut med föräldrapenning hos Försäkringskassan under samma period, dock högst 360 dagar per barn. Ersättningsnivån är densamma som tidigare föräldrapenningstillägg.

Mer information om föräldra- och mammaledighet finns på emilia.

WHISKEY ON THE ROCKS

En oktobermorgon 1981 stod den bara där: En sovjetisk ubåt på grund, i ett militärt skyddsområde i Karlskrona skärgård. Under elva dagar toppade kränken världsnyheterna och är fortfarande omdiskuterad – en klandrig felnavigering eller speciallupdraget som gick snett?

EN MÖRK AVLÅNG SKUGGA glider i några knops fart genom Gåsefjärden tisdagskvällen den 27 oktober 1981. Plötsligt tar skuggan tvärstopp. Klockan är 21.00 och den sovjetiska ubåten U 137 står stadigt fast på en understen vid Torumskär. Full back i maskin beordras, men det hjälper inte. Runt om på öarna hörs dånet från dieselmotorerna men skärgårdsbefolkningen tror att det är den svenska marinen som övar.

Vid niotiden morgonen efter är två fiskare ute och vittjar garn. På väg hem ser de en ubåt utan nationalitetsbeteckningar som ligger halvvägs upp på grundet vid Torumskär. De kontaktar örlogsbasen som skickar ut vedettbåten "Smygen" – som kan konstatera att det verkligen ligger en sovjetisk ubåt på grund.

– Vi har navigerat fel, det är fel på vår gyrokompass.

Så lyder den första förklaringen på knagglig tyska från ubåtens befälhavare, som också kräver att få komma i kontakt med hemmabasen i Kaliningrad.

SENARE UNDER DAGEN tar den ryske ambassadören i Stockholm kontakt med den svenske utrikesministern Ola Ullsten och kräver att sovjetis-

ka fartyg ska få komma in och bärga ubåten.

Svaret blir ett tvärnej – "svenska fartyg ska sköta det och när det kan ske avgör ÖB Lennart Ljung".

De kommande dagarna ökar spänningen, inte bara vid U 137 som upptäcks ha kärnvapen ombord vid en rutinundersökning. Ute vid territoriälgränsen kraftsamlar sovjetiska fartyg och en okänd ubåt upptäcks vid Utklippan men den jagas bort.

Det diplomatiska spelet fortsätter när Sverige vill förhöra ubåtskaptenen. När det går upp för Moskva att Sverige vet att det finns kärnvapen ombord, inser man att förhandlingsläget är minst sagt dåligt. Efter fem dygns njet får därför svenskarna till slut förhöra den ryska ubåtskaptenen under sex svettiga timmar. Förklaringen är dock fortfarande den samma: "Vi trodde vi var 20 distansminuter från den polska kusten" – vilket skulle innebära en felnavigering på minst 75 distansminuter (140 kilometer).

EXAKT VAD som förhandlades fram för att U 137 skulle släppas är fortfarande höljt i dunkel, men när statsminister Thorbjörn Fälldin den 5 november tillkännager att det "med stor sannolikhet finns en eller flera kärnladdningar ombord på ubåten", går det snabbt. Redan morgonen efter dras ubåten loss och bogseras ut till den väntande sovjetiska mot-tagningskommittén vid territorialgränsen. Egentligen skulle ansvaret för ubåten formellt lämnats över personligen av kommendör Roderik Klintebo, men sjöhävningen är för stor. Istället får det ske via radio till viceamiral Kalinin från de sovjetiska marinstridskrafterna. Och den sista meningen från viceamiral Kalinin i den konversationen är minnesvärd.

– Tack. Och på återseende.

Text: **Dag Enander/InfoS**

Foto: **Albert Håkansson/TT**

FAKTA OM U 137

Natoklass: Whiskey
Antal byggda: 236 stycken
Byggår: 1949-1958
Besättning: 54 man
Längd: 76 meter
Bredd: 6,3 meter
Djupgående: 4,9 meter
Maxfart, ytläge: 18,5 knop
Maxfart, u-läge: 13 knop
Uthållighet: 40-45 dagar
Beväpning: 6 torpedtuber,
2 robotar

GÅR DET ATT NAVIGERA SÅ FEL? – FORUM FRÅGADE TVÅ EXPERTER

”Osannolik tur att träffa ett fönster på 240 meter”

– Det finns en eller några kurser som går rätt in till grundet. Beroende på utgångspunkt så kan man nå grynnan på samtliga kurser mellan 033-039, ett spann på 6 grader alltså och det är inte mycket. På idealkursen – mitt i – har man då ett fönster på cirka 240 meter mellan grund/skär som man måste ha den osannolika turen att träffa. Oavsett hur man kommer in

är man maximalt 160 meter ifrån antingen Flaskskär eller Bökeskär innan man når grundet. Man får vara ganska oobservant för att missa detta. Men en sak som vore intressant att veta på vilken kurs hon hade då hon stod på. Alla andra kurser utom de inom spannet 033-039 indikerar att hon girat och således måste ha gjort någon typ av observation som föranlett åtgärd.”

LOTS VERKSAM I KARLSKRONA

”Uppenbarligen är det möjligt att ta sig dit”

– Uppenbarligen är det fullt möjligt att ta sig dit, navigationen måste ha genomförts antingen med en imponerande precision eller med osedvanlig tursamhet – fram till grundstötningen. Tillgängligt djup i sundet mellan Danaflöt och Handskarna indikerar dessutom att passagen inte bör ha genomförts i U-läge. Omständigheter kring själva grundstötningsplatsen indikerar även att besättningen

bör ha varit medveten om var man befann sig. Det ter sig även mycket märkligt att man inte har observerat fyrarna i området och reagerat. Det navigationsfel som hävdas från besättningen kan inte med säkerhet sägas vara oriktigt, men sannolikheten för detta sammantaget med övriga omständigheter gör ändå att det ter sig mycket otroligt att man inte förstod var man var.

MYCKET NAVIGATIONSERFAREN
REPRESENTANT FÖR FÖRSTA
UBÅTSFLOTTILJEN

SAMTIDIGT SOM KALLE ANKA

På julafton är du förhoppningsvis ledig och kan bänka dig framför tv:n klockan tre. Men alla i Försvarsmakten är det inte. Här är några kollegor värda att skänka en tanke just då.

Han firar traditionsenligt julen i Skåne.

– Absolut, vi är ju härifrån så det är klart att vi gör det. Favoriten på julbordet är Janssons frestelse.

Vad önskar du dig i julklapp?

– Ett försvarsbeslut med balans mellan uppgifter och resurser.

Men ÖB fick en tidig julklapp redan i mitten av november. Då passerade han 5000 följare på sitt konto på Instagram.

– Det är kul att så många vill följa mig och generaldirektören i vår vardag. Jag tycker det är oerhört roligt att lägga ut bilder som visar all den bra verksamhet som vi bedriver. Och jag hoppas att jag också lyckas förmedla den stolthet som jag känner.

Inför nästa år spänner han bågen ännu högre.

– Målsättningen är 10000 följare innan sommaren.

Blir det någon bild på julafton?

– Absolut, men motivet tänker jag inte avslöja. Det måste man gå in på Instagram för att se.

ÖB SVERKER GÖRANSON.

Användarnamnet på Instagram är @overbefalhavaren. Även flygvapenchefen, Micael Bydén, finns numera på Instagram under användarnamnet @flygvapenchefen.

365 dagar om året, dygnet runt bedriver Sjöinformationskompaniet i Göteborg sjöövervakning. Ansvarsområdet omfattar Skagerrak och Kattegatt-Öresund-södra Östersjön-Ölands Södra udde.

– Här är julafton som de flesta andra dagar. Det går rätt bra, jag har jobbat jul förut. Det värsta är innan man går på passet. När man väl kommit till jobbet är det som vilket pass som helst. Vi brukar inte fira så mycket, men helt obemärkt går julafton inte förbi – det brukar bli en del "Merry Christmas" på radion.

FREDRIK ANDREASSON,
SJOÖVERVAKNINGSLEDARE, GÖTEBORG

På julafton och nyårsafton kommer landets garnisoner vara i det närmaste folktomma. Men inte riktigt – den försvarsmaktspersonal som ansvarar för bevakningen av skyddsobjekten jobbar så klart.

– Det är min första jul jag jobbar och det känns bra. Jag har barn och det påverkar såklart, men jag är ledig innan och efter passet så det känns helt okej. Vi har möjlighet att se Kalle Anka här också, så det kanske blir så. Det kommer att vara ett vanligt arbetspass där vi är redo att åka på larm. Jag hoppas det blir lugnt så vi kan ha ett trevligt arbetspass med teamet.

VIKTOR STÄMMING, 4. VAKTGRUPP,
SKÖVDE GARNISON

22 år med passtjänst och rullande tjänst innebär att det blivit många storhelger genom åren.

– I början tyckte man att det var lite speciellt, men allt eftersom åren har gått har man vant sig vid det, och även ens anhöriga. Jag minns någon julafton när man var helt ensam på räddningsstationen sittandes med en godisskål och julmust framför tv:n där Kalle och hans vänner önskade god jul. Då fick man en ökad förståelse och insikt i hur verkligt ensamma människor kan ha det. Men i stort sett går det väldigt bra, och man tänker bara: gör inte jag det, skall någon annan göra det.

Och trots jobbet, så firas det.

– På F 21 anordnas alltid julbön och nyårsbön där förbandsprästen deltar, ibland med någon medföljande kör. Och jultallrik respektive nyårssupé serveras. Det brukar hållas på dagen för all tjänstgörande personal.

PER-OLOF TJÄRDALEN,
FLYGRÄDDNINGSTJÄNSTEN, LULEÅ

Julstämning i Afghanistan? Absolut. Varje söndag fram till jul anordnas en julmarknad på campen och på julafton bjuds det på silllunch.

– Det är lite blandade känslor inför det här. Det finns saker jag kommer sakna, som att traditionsenligt laga mat med familjen på julafton, nyårsfirandet med goda vänner och att åka längdskidor!

SOFIA SVENSSON, LOGISTIKASSISTENT
TILLIKA PAO FS 28

"JAG LÄNGTAR HELA ÅRET"

MUST TESTAR MUST!

Mustexperterna "Johan", "Therese", "Lena" och "Jesper".

I snart 100 år har den varit självskriven på svenska julbord. Men vilken julmust smakar bäst?

Experterna på Must har svaret.

UNGFÄR 98 PROCENT av all julmust föds i Örebro. Där finns

nämligen essensföretaget AB Roberts, som förser nästan alla julmusttillverkare med extraktet som utgör grunden i de 45 miljoner liter julmust som svenskarna dricker varje december. Och receptet till extraktet är ytterst hemligt: Bara tre personer på företaget känner till det. Lika

hemliga är delar av Försvarsmaktens Militära underrättelse- och säkerhetstjänst, Must.

Men oavsett om du är celeber eller doldis, så kan det finnas en julmustälskare i dig.

– Jag dricker säkert 1,5 liter om dagen vid jul, säger en av testpanelens deltagare "Lena".

Efter genomfört test avslöjas vinnaren för de fyra deltagarna, som är förbluffade.

– Det här måste jag smälta. Att en sådan julmust var allas favorit, det trodde jag inte, säger "Jesper". ◀

Fotnot: Personerna på bild och i text är anonymiserade, men jobbar självfallet på den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Must. Mustsorterna som testas är ett selektivt men representativt urval.

APOTEKARNES

(LITERPRIS: 10.64 KR)

Omdöme:

"Blaskig, tunn. Inget sting. Budgetmust?" ("Jesper")
 "Smaken försvinner jättesnabbt. Var tog den vägen?" ("Lena")

"För dåligt med skum. Och jag tycker det finns en otrevlig bismak." ("Therese")
 "Saknar julkaraktär. Lovar mycket men håller inte det." ("Johan")

Betyg: 🐻 🐻

ICA

(LITERPRIS: 7.26 KR)

Omdöme:

"Tutti-frutti. Min första tanke är tutti-frutti." ("Johan")
 "Ja, för fruktig. Inte alls något jag vill ha till jul." ("Therese")
 "En rundare smak med bra eftersmak. Den funkar men

inget speciellt." ("Jesper")
 "Den perfekta julmusten ska vara lite spritsig. Det är inte den här." ("Lena")

Betyg: 🐻 🐻

FREEWAY (LIDL)

(LITERPRIS: 5.30 KR)

Omdöme:

"Det börjar som en riktig julmust men sen försvinner den känslan." ("Jesper")
 "En allt för kemisk smak, det saknas riktiga naturliga smaker." ("Therese")
 "Fin färg, fin karaktär men på tok för blaskig." ("Johan")
 "Lite intetsägande och blek. Tar inte för sig." ("Lena")

Betyg: 🐻 🐻

DUFVENKROOKS ORIGINAL

(LITERPRIS: 34.53 KR)

Omdöme:

"Häbil julmust men inget att

yvas över." ("Lena")
 "För söt för att vara god. Kommer ta kål på julbordets alla smaker." ("Therese")
 "Skumbanan? Varför smakar den här musten skumbanan?" ("Johan")
 "Nä, skumtomte smakar den. Och det är inte helt fel." ("Jesper")

Betyg: 🐻 🐻 🐻

NYGÅRDA LIGHT

(LITERPRIS: 8.60 KR)

Omdöme:

"Den är rund och fin i smaken, den här gillar jag." ("Therese")
 "Mmmm. Smaken kommer inte av kolsyran, den är djupare än så." ("Lena")
 "Smakar skogsbär! Fina små bubblor, det här är en riktig must det här." ("Johan")
 "Doftar julmust. Smakar

julmust. Det här är en bra julmust." ("Jesper")

Betyg: 🐻 🐻 🐻 🐻

NYGÅRDA ROMFATS-LAGRAD

(LITERPRIS: 39.87 KR)

Omdöme:

"En speciell julmust för ett speciellt julbord. Jag gillar den." ("Jesper")
 "Smakar som något jag drack när jag var 18, fast utan den effekt jag då var ute efter." ("Lena")
 "Är du säker på det? Jag känner mig nästan lite yr fast jag vet att den är alkoholfri." ("Therese")
 "Raggargrogg på julafton! En social must att sitta och läppja på, gärna med en prilla." ("Johan")

Betyg: 🐻 🐻 🐻

HÄNG AV DIG "GNÄLLSTRIDSBÄLTET"!

Det finns en soldatförmån som har stannat kvar i yrket alltsedan någon långt tillbaka tyckte att det här med väpnad konflikt var absolut nödvändigt. En urgammal käpphäst som har ljudit runt lägereldar, på fartyg, i stridsfordon och förläggningar. Gnället.

Alla har vi någon gång låtit det undslippa oss det där lågmälda mumlandet om att "Fänrik Fjun är väl ändå ett förbannat köthuvud..." eller kanske något i stil med "Mina fötter gör så sjukt ont, varför ska vi behöva hålla på och marschera? Vi är ju för bövelen mekaniserade!". Gnället är och förblir ett faktum, ett axiom i organisationer såsom den vi befinner oss i. Och det är inget fel med det! I måttlig mängd.

Jag har på senaste tiden upplevt en kraftig ökning av gnäll och klagan, främst på sociala medier. Och jag kan själv inte helt svära mig fri från det.

Det var bättre förr menar man och ofta sägs det att politikerna som sköter försvaret är ett gäng tomhylsor som inte förstår vad vi sysslar med. Må så vara! Jag har ingen kvalificerad insyn i regeringens framtida plan för försvaret, så om det kan jag inte uttala mig. Men jag anser att det är nog med gnäll nu. Vi är där vi är och det kan vi inte ändra på genom att mumla surt i kaffekoppen. Kom med positiv rapportering istället! Skapa debatt! Gör det bästa av en suboptimal situation. Att sitta på kammaren och via Facebook säga att allt suger är ju uppenbarligen inte rätt sätt att gå.

Vicekorpral Louis Davison/I 19

VAD BETYDER EGENTLIGEN "FLOG"?

Nog för att vi har många konstiga förkortningar i Försvarsmakten varav den kanske mest bisarra hittills varit "grdman", men nu måste ändå det gamla rekordet vara slaget med råge. Att använda "FLOG" som förkortning av "Försvarslogistik" (nummer 5 2014, sidan 5 i Försvarets forum) kanske initialt kan verka som en bra idé, men då har man uppenbarligen ingen större kunskap i det engelska språket. Den vedertagna betydelsen av "flog" är nämligen "att som bestraffning spöa upp någon med piska eller käpp". Cambridge Dictionaries Online ger dessutom det i sammanhanget väl

valda exemplet "Soldiers used to be flogged for disobedience". Det finns ytterligare betydelser, men ingen av dem är särskilt positiv utan samtliga innehåller olika grader av pejorativa drag. Av någon outgrundlig anledning klingar uttrycket "freudiansk felsägning" i mitt huvud och jag hoppas verkligen att inga visitkort hunnit tryckas än...

Patrik Lakhsasi/HKV

**VILL DU GÖRA DIN
RÖST HÖRD OCH
SEDD?** Skriv en
insändare!

Helst kort, inte längre
än 1000 tecken och
mejla till ff-red@mil.se
före den 28 januari.

DU & JAG DÖDEN

DET HANDLAR OM DÖDEN.

Till sist handlar det alltid om döden.

Det handlar om döden som pastorn prackar på en när de vill veta vad som ska spelas vid ens avskedsremoner om man stupar.

Det handlar om döden som soldaten sett genom rödpunktssiktet och som denna ser natt efter natt långt efter hemkomsten.

Så; vad ska då en militär organisation med en pastor till?

Ibland kan jag som präst känna mig lite som Försvarsmakten: så länge det inte krisar uppfattas man av den stora massan som lite oklar och kanske till och med onödig. Och visst, jag har upplevt mig betydligt mer behövd i sandig miljö än i granskog. Det är lite svårt att på ett trovärdigt sätt öva komponenter som dödsångest, skuld känslor och hemlängtan.

sämsta människan kan ägna sig åt, men ibland är det den minst dåliga lösningen för att skydda de små och svaga.

För mig som teolog är sökandet efter det rättfärdiga kriget i allra högsta grad relevant.

För mig som själavårdare är det avgörande; min tjänst som pastor är att ge kombattanten stöd etiskt, moraliskt och själsligt. Om kombattantens rädsla handlar om det egna döendet eller rädslan inför det egna dödandet; som präst finns jag till för samtal oavsett själsvårda.

RÄTTFÄRDIGHET ÄR ETT väldigt gammaldags ord. Egentligen handlar det om att kunna leva med det man gjort, att kunna se sig själv i spegeln. Som teolog och själavårdare vill jag mena att det i grunden handlar om kärlek – rättfärdigheten ligger i att man

”Det är inte döden vi företräder och försvarar. Det är kärleken och livet.”

Som pastor rör jag mig i det existentiella. Självklart har jag en tydlig identitet i min kristna tro, men de existentiella frågorna är ganska lika oavsett vad man tror eller inte tror på. Inför de stora existentiella bryderierna är min varudeklaration som kristen inte så viktig – jag pratar det existentiella språket – ett språk man lär sig när man dagligdags arbetar med de levande i dödens närhet. Kanske är det lättare för pastorn att prata om det existentiella med dem som delar den kristna tron; men det är inte avgörande. Det fanns bekännande kristna, muslimer, judar, ateister, agnostiker och måhända asatroende i min bataljon. Min uppgift är att se till förbandets andliga vård genom att prata med soldater och officerare på det språk de väljer, inte det språk jag väljer.

I TEOLOGIS DAMMIGA bokrader kan man läsa teorier om det rättfärdiga kriget, även om tanken att krig kan äga rättfärdighet mer och mer uppfattas som förlegad i Sverige i dag. Tanken att dialog övervinner allt och att alla människor kan talas till rätta är dock, enligt mig, inte så mycket grundad i teologi och filosofi som i det svenska kynnet. Jag är ganska säker på att människorna i Rwanda gärna hade sett att någon ställde sig beväpnad på deras sida när folkmordets åskmoln började torna upp sig. Samma sak med Balkan och i dag Syrien. Krig är bland det

älskar det man har bakom sig mer än man hatar det man har framför sig.

I Försvarsmakten finns det mycket kärlek. Vare sig det rör sig om kärleken till stridsparskamraten på en dammig väg väster om Mazar-e-Sharif, kärleken till kollegan på ett örlogsfartyg i hårt väder eller kärleken som inryms i mer diffusa värden som frihet och demokrati: Sveriges officerare, soldater och sjömän bär vapen; inte för att de hatar, utan för att de älskar.

Till syvende och sist handlar det om döden.

Men det är inte döden vi företräder och försvarar.

Det är kärleken och livet.

Namn: Daniel Breimert, tjänstgjorde som pastor på FS20 men tillträder snart som amiralitetspastor i kungliga Karlskrona amiralitetsförsamling.

Bor: Just nu i Örnsköldsvik, från februari i Karlskrona.

Familj: en 16-årig son, en treårig Beagle och 20 akvariefiskar med oklar ålder.

Gillar Kent? [] JA [x] NEJ

BILDEN

Foto: Jimmy Croona/ComCam

STRIDSPAUS

KarstVins. Mulled wine. Höögveini. Eller glögg – oavsett om man säger det på lettiska, engelska, estniska eller svenska värmer det glödgade, kryddade vinet lika gott. Och Försvarets forum önskar alla sina läsare, oavsett vem du är eller var du är en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

**Är du soldat eller sjöman?
Och vill ta ett nytt steg i karriären?**

Sök officersprogrammet nu!

Officersprogrammet är en treårig högskoleutbildning på Förvarshögskolan för dig som vill inrikta dig mot en chefsbefattning i Försvarsmakten.

Din ansökan ska vara inne senast 15 januari 2015

Läs mer på www.fhs.se

